

hláská **H**

ročník XVIII, 2007, č.2

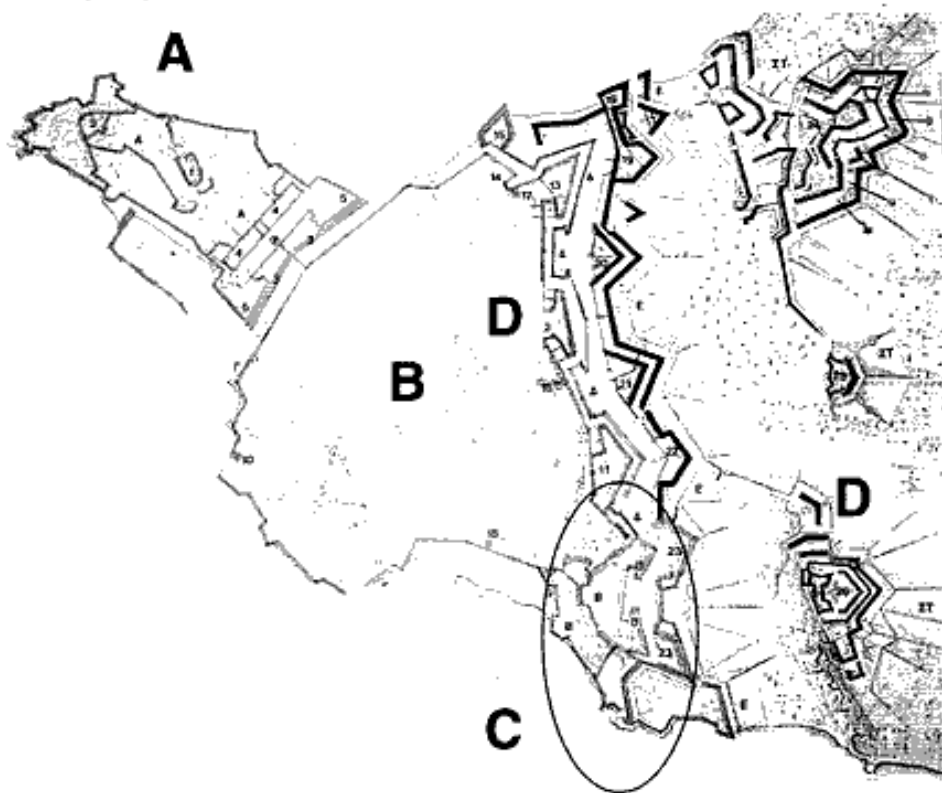
Pevnosti na Korfu

Petr Mikota

Ostrov Korfu měl díky své poloze výjimečné postavení. V různých obdobích tvořil spojovací článek mezi státy a kulturami, byl předsunutou baštou tu na východ, tu na západ. Řekové využívali ostrov jako základnu pro kolonizaci západního středomoří. Pro Římany byl nejbližším kontaktem s helénskou civilizací. Byzantinci se zde střetávali s Latiny. Pro Benátčany byl důležitou základnou při ovládnutí Středomoří a největší jejich pevností v zámoří. Také proto se jej Turkům nikdy nepodařilo dobýt. Ostrov stál i u počátku formování svobodného státu Řeků. V první světové válce posloužil jako základna dohodových států i jako poslední útočiště zdemolované srbské armády. Není divu, že na ostrově postupně vzniklo několik pevností.

Z doby starověku se zachovalo málo. Rozsáhlé město Kerkyra bylo chráněno zejména polohou na dnešním poloostrově Kanoni. Od pevniny i z moře ho chránily mohutné hradby, z kterých se zachovala bašta u bývalého přístavu. Poloha však byla z obranných důvodů nevýhodná. To se ukázalo při nájezdu Ostrogótů v 6. století a město se, ovšem značně zmenšené, přestěhovalo na skalnatý ostroh se dvěma vrcholy v místě dnešní Staré pevnosti. Tato poloha dala městu a nakonec i celému ostrovu jeho mezinárodní jméno Corfu (Corypho = vrchol hory). Na ploše mezi dvěma charakteristickými vrcholy vznikla byzantská pevnost, která byla postupně rozšiřována a modernizována. Z toho důvodu se

z původních staveb prakticky nic nezachovalo. I vlastní město Kerkyra si muselo po roce 1571 zesílit obranu věncem moderního opevnění, ze kterého se dodnes dochovala mohutná Nová pevnost z let 1576 – 1588. Stavba byla řízena inženýrem F. Vitelim. Obě městské pevnosti odolaly všem tureckým pokusům o dobytí. Byly postupně modernizovány Benátčany, Francouzi i Brity. Dnešní pevnost byla ve Staré pevnosti kasárna, dnes již opuštěná. V dolní části Nové pevnosti sídlí vojáci dosud. Obě pevnosti jsou přístupné a těší se stále pozorností turistů. Ve staré pevnosti jsou mimo jiné i výstavní sály, věnované vývoji pevnosti a byzantským památkám ostrova.

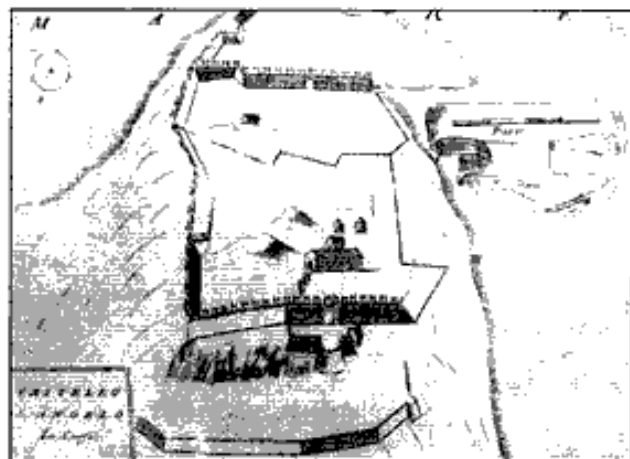

Kerkyra – Corfu. Plán Cesara Futtinelliho z 18. stol.

A – stará pevnost, B – město, C – dnešní „Nová pevnost“, D – menší dochované zbytky opevnění. Ostatní části většinou zbořené.

Když po dobytí Konstantinopole křižáky v roce 2004 byzantská moc zeslábla, začali se na ostrově střídát další majitelé: Normané, neapolští Anjouovci, Benátčané, epirští despotové, piráti. Třinácté století bylo v Evropě dobou hradů a také na Korfu vzniklo postupně několik středověkých opevnění.

Nejprve byla po roce 1228 za vlády epirského despoty Michaela I. Angeluse postavena mohutná pevnost **Angelokastro**. Zaujímá celý vrchol stolové hory tyčící se vysoko nad mořem. Její poloha na západním pobřeží ukázala, že byla namířena proti pirátům. Spíše než hrad to bylo opevněné město. Přístupová cesta od jihozápadu procházela podhradím a stoupala k mohutné opevnění

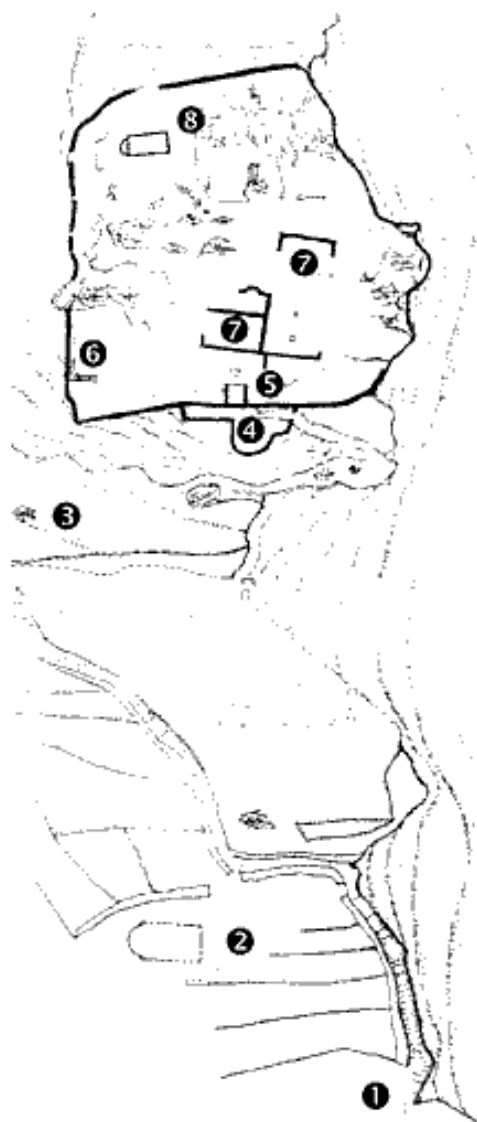
Angelokasto, dobové vyobrazení pevnosti.

bráně. Další výpadní brána byla na severní straně. Na východní straně hradby nebyly, protože tam je desítky metrů strmá skalní stěna. Kvality pevnosti se projevily ještě o mnoho staletí později při bojích s Turky. Dnes je jedinou využívanou stavbou malý kostelík na vrcholu. V současné době probíhá rozsáhlá rekonstrukce. Pevnost byla v letní sezóně 2006 volně přístupná, nyní je opět uzavřena.

Další pevnost byla vybudována v jižní části ostrova, v **Gardiki**. Vybudovali ji epirští despotové během své vlády ve 13. století. Oproti ostatním pevnostem není umístěna na pobřeží, ale 2 km od moře. Je situována na nevýrazném pahorku na úpatí horského masivu, který se stejně jako nejvyšší vrchol na ostrově jmenuje Pandokra-

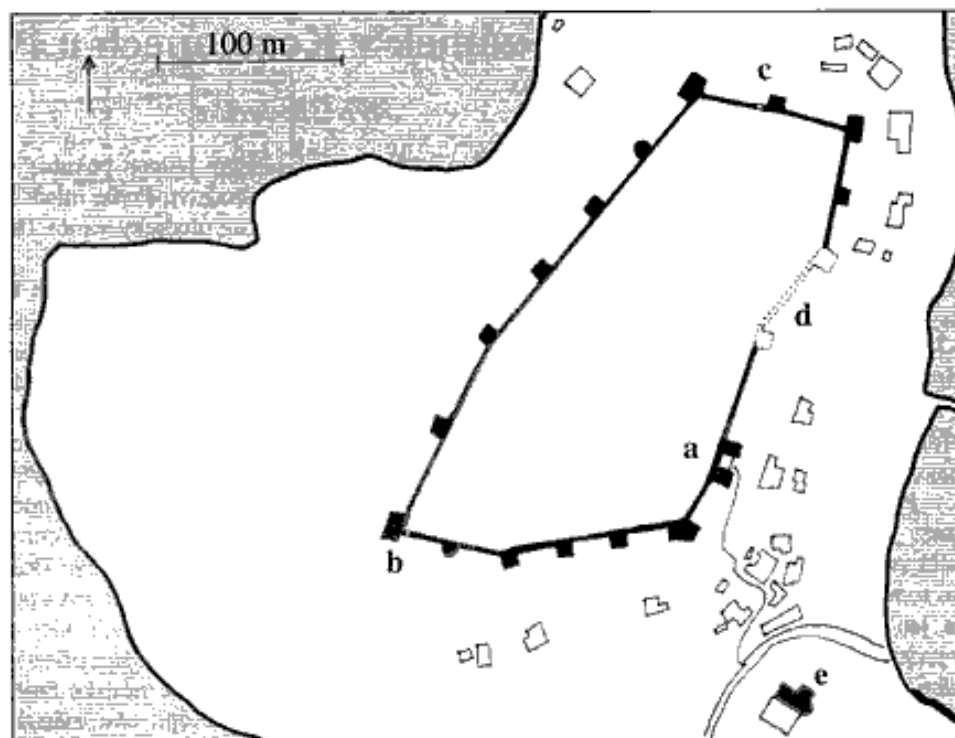
Gardiki – hlavní brána, foto P.Mikota 2006

Angelokasto, současný plán. 1 – vstup, 2 – sv. Joannis, 3 – předhradí, 4 – okrouhlá věž, 5 – hlavní brána, 6 – sv. Kviriakí, 7 – stavení s cisternami

toras. Hradby tvoří nepravidelný osmiúhelník a kromě hlavní brány zde byla výpadní brána v jejich severní frontě a zajímavá dvojice bran v jihovýchodním rohu opevnění. Jsou situovány do dvou sousedních obranných věží a míří proti sobě. Mezi nimi vznikalo jakési předbrání. Další terén je porušen přílehlým stavením a není možno sledovat, co asi bylo původním účelem této části pevnosti. Kromě hradby nejsou patrné další stavby. Na mírném návrší uprostřed pevnosti naopak najdeme zcela neupravený skalní terén. Zdá se, že pevnost nebyla vůbec používána a zanikla krátce po výstavbě opevnění. Zajímavá je rovněž poloha nedaleko od velkého limanového jezera Korission, spojeného s mořem umělým kanálem, vybudovaným již ve středověku. Není vyloučeno, že mělo sloužit jako dopravní spojení s mořem a jako chráněný přístav. Architektonický rozvoj pevnosti ukončili zřejmě Benátčané, pro které neměla strategický význam. Na mapě Kryštofa Buondelmontiho z roku 1422 není již vůbec uvedena. Pevnost zřejmě nikdy nesloužila svému účelu a je dokonale zachovaná ve stavu z doby výstavby. Je volně přístupná, vnitřek je vysekaný a udržovaný.

Období vlády neapolských Anjouovců v letech 1267 - 1386 přineslo ostrovu další opevnění. Na severním pobřeží u výhodného přístavu a starého střediska Kassiopei vznikla na nevysokém návrší, ze tří stran obklopeném mořem, rozlehlá pevnost. Zaujímá celou vrcholovou plošinu poloostrova, který uzavíral kassiopský přístav od západu. Do pevnosti se vstupovalo od východu (tedy od přístavu) hlavní branou. Jednoduchá hradba s mnoha věžemi uzavírala areál o ploše 3,5 ha. Z opevnění je alespoň částečně zachováno 15 věží. Pouze na východní straně je část hradby a pravděpodobně 2 věže rozbořené. Byla to stana přivrácená k přístavu a zeď a věže byly nejspíše úmyslně rozbořené. U střední věže v severní frontě je výpadní brána. Další výpadní branka je u věže v jihovýchodním rohu. Všechny věže vystupují z hradby vně a umožňují flankování. Volný prostor uvnitř pevnosti zřejmě nebyl zastavěn a sloužil jako shromaždiště vojska, skladiště či jako útočiště obyvatel. Patrně jsou jen cisterny a stopy po srovná-

Kassiopei – pevnost. šedě moře, černě dochované zdivo, bíle novodobé stavby a – hlavní brána, b,c – výpadní brány, d – pobořená část hradby, e – kostel Panny Marie

Kassiopei – branka v jihozápadním rohu pevnosti. V archeologické sondě patrná točnice pro uložení křídla vrat. Foto P. Mikota 2006

ných skalních výchozech. Stavby byly asi dřevěné. Pevnost sehrála svou úlohu při bojích ve 14. století. Benátčané ji po svém vítězství pobořili a nadále už obraně nesloužila. Díky tomu máme před sebou další zachovalou stavbu dokumentující pevnostní architekturu své doby. Dnes je dobře přístupná. Její plochu pokrývá udržovaný olivový sad. V roce 2006 byly zahájeny rekonstrukce brány a archeologický výzkum výpadní branky. Byla započata výstavba přístupové komunikace. Je vysekána vegetace podél vnějšku hradeb. Pevnost je z toho důvodu uzavřena, ale lze se do ní dostat.

Ze všech středověkých pevností je jedině Angelokastro častěji navštěvováno. Protože se na malé parkoviště pod hradem nedostane autobus, dorazí sem jen skuteční zájemci. Zato Gardiki a Kasioppi jsou trochu zapomenuté, i když mnohem snáze přístupné. Návštěvníků tam zavítá jen málo. Také je nenajdete na žádném pohledu, kterých se jinak po celém ostrově nabízí desítky druhů. A tak jen skutečně náruživý fotograf by mohl z okolních hor či z letadla pořídit snímek elegantních pevnostních hradeb. Ani v průvodcích a obrazových publikacích o ostrově se o těchto zapomenutých hradech mnoho nedozvíte. Jejich oprava v poslední době ale dává tušit, že se to brzy změní.

Poznámka: Při přípravě tohoto článku jsem vycházel částečně z běžných turistických původců, jejichž údaje jsou natolik stručné a často si odporují, že nestojí za to být citovány, protože o dané problematice se zmiňují jen okrajově a minimálně z druhé ruky. Dále jsem použil údajů z popisů na objektech a v muzeích. Jediné zajímavé dílo, které by se mohlo citovat je: *Castrorum Circumnavigatio*, vydané řeckým ministerstvem kultury 2001. To je jakýsi propagační text o stejnojmenném výzkumném programu. Je to pozoruhodná změť údajů o vybraných řeckých hradech - z té jsem ale použil jen jeden pláněk. Popisy staveb jsou autorova osobní pozorování doplněná jeho amatérskými teoriemi.

Zaniklý zámek v Kozolupech u Plzně

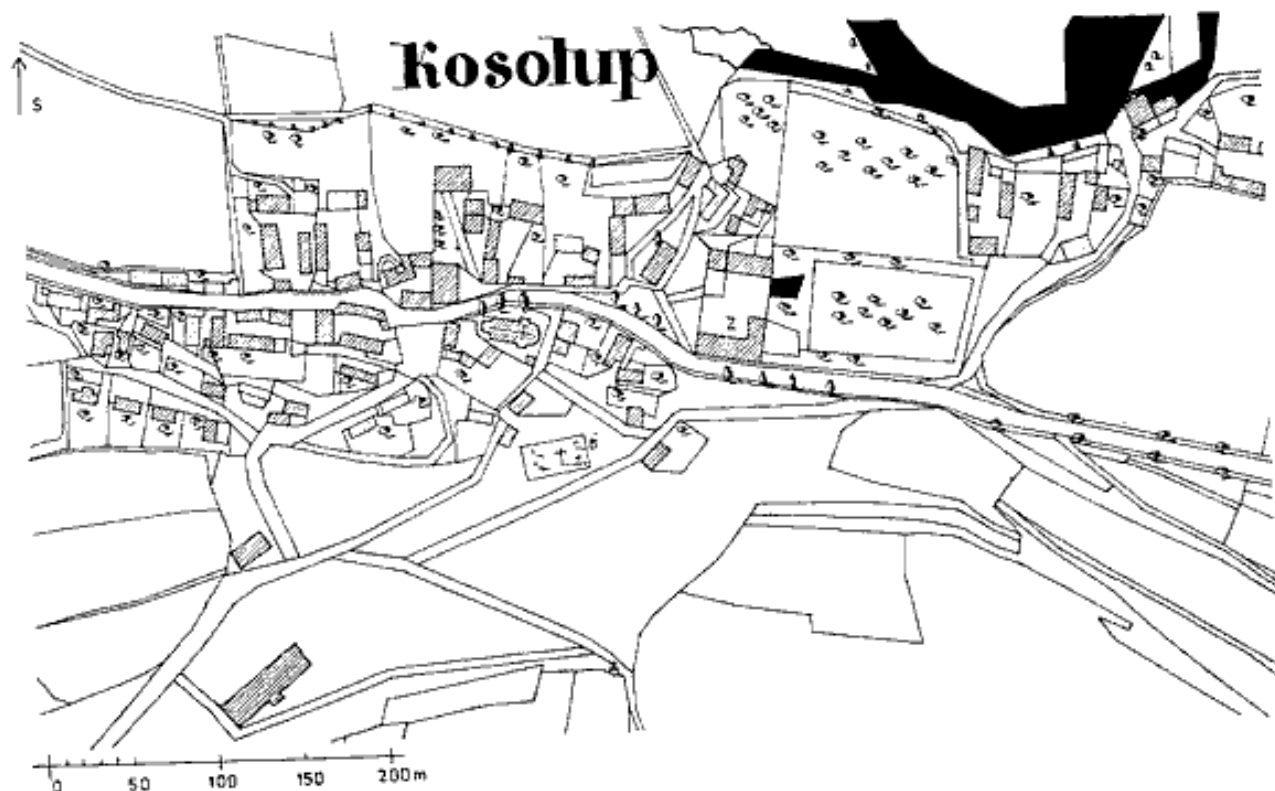
Jiří Úlovec

Ves Kozolupy je rozložena poblíž Města Touškova nad údolím řeky Mže, asi 9 kilometrů severozápadně od centra Plzně (okr. Plzeň – sever). Její starší historii se zabývalo již několik autorů, naposledy autorská dvojice Brachtel – Švábek v roce 1984.¹⁾ Tento příspěvek si klade za cíl přiblížit historický vývoj statku od první poloviny 17. století do poloviny 20. věku, kdy ve vsi stál zámek sloužící jeho majitelům a později správě velkostatku, a seznámit zájemce s nově prozkoumanými archiváliemi, přibližujícími podrobněji vývoj a osudy zmíněného zámeckého sídla, než bylo dosud možné.²⁾

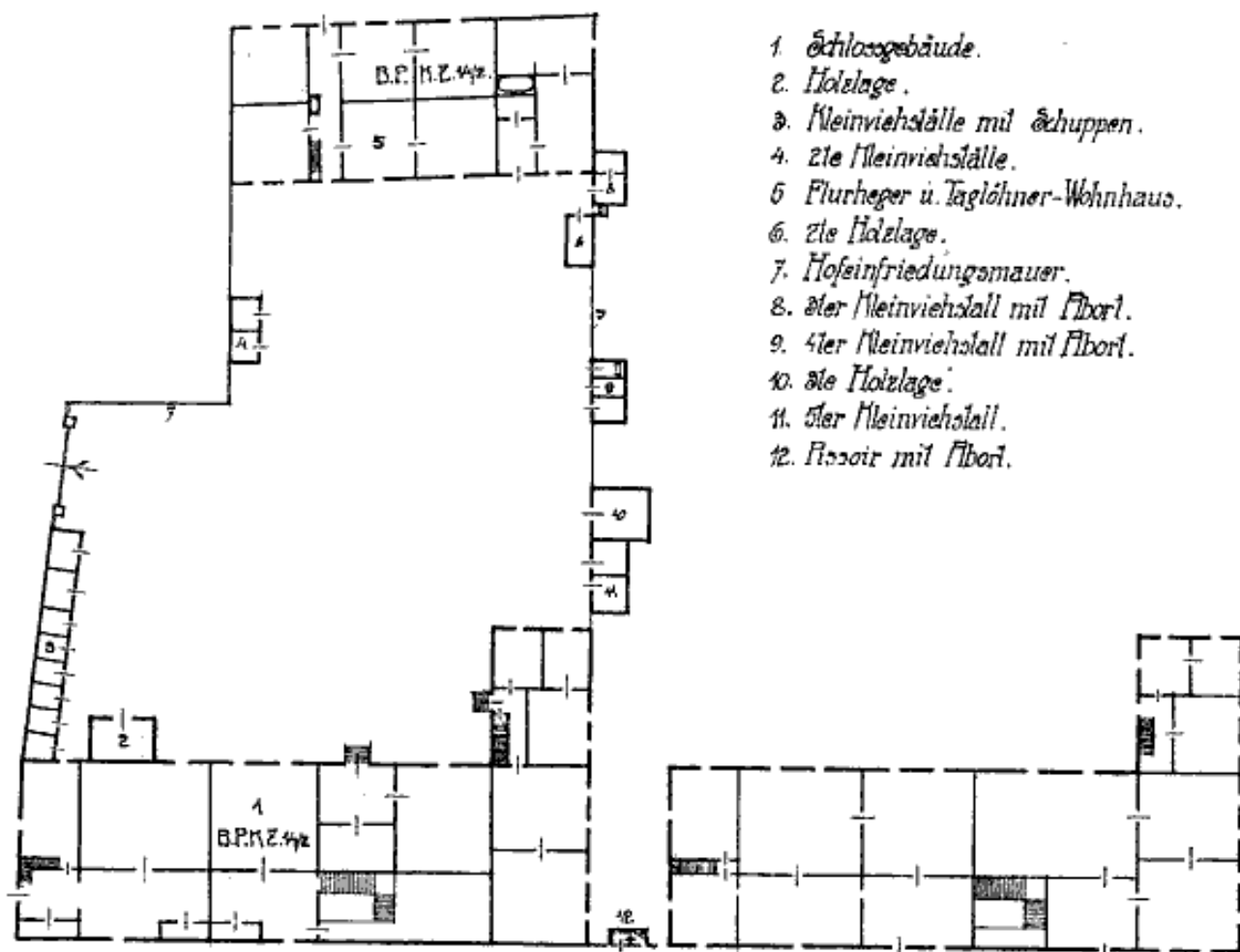
Počátek 17. věku zastihl Kozolupy rozdělené na dvě části. Větší díl náležel městu Plzni, kdežto menší díl, bývalé svobodnictví, vlastnil Felix, člen známého vladyckého rodu Úlických z Plešnic. Felix, zvaný také Šťastný, což je jen překlad jeho původem latinského jména, platil v roce 1603 zemskou berní pouze z kozolupského poplužního dvora, na němž také sídlil.³⁾ Dvůr později přešel na jeho bratra Mikuláše, který platil v roce 1615 zemskou berní ve výši 7 kop českých grošů.⁴⁾ Již z této zprávy je zřejmé, že v Kozolupech přišel velký majetek neměl. To ostatně potvrzuje zpráva o odvodu zemské berně z roku 1620, kdy nebyl vůbec zpoplatněn.⁵⁾ Mikuláš poté držel drobný statek dalších pět let. Víme o něm, že se sice zúčastnil stavovského povstání tím, že složil přísahu na konfederaci stavů a vyrazil s nimi do pole, ale na jeho štěstí si i s bratry vyhradil rozhodnutí o víře a neodklonil se od římskokatolického vyznání. Proto byl v roce 1623 osvobozen od obžaloby a později se zavázal zaplatit za

udělení milosti pokutu.⁶⁾ To však již nedržel kozolupské svobodství. Podle mladšího záznamu bylo prodáno císařskými úředníky v roce 1625 jeho synovi Jindřichovi Úlickému.⁷⁾

Počátkem třicátých let tak patřil větší díl vsi plzeňským měšťanům a svobodství s poplužním dvorem Jindřichovi Úlickému z Plešnic. Tehdy se však začal zajímat o tamní majetky plzeňský měšťan a radní Bartoloměj Stehlík z Čenkova, který získal společně s bratry Janem, Danielem a Petrem Šimonem 30. září 1640 právo užívat přídomek „z Treustettu“.⁸⁾ Společně s manželkou Juditou uzavřel 2. září 1633 kupní smlouvu s plzeňskou městskou radou a představiteli obce a za 4900 kop míšeňských grošů koupil „ves slove Dolejší Kozolupy s dvory, chalupami, s kolaturou aneb s podacím kostelním, s krčmou vejsadní starobylou, s mlejnem poplatným, s řekou, s pustými rybníky“ a dalším příslušenstvím.⁹⁾ Jelikož, jak bylo řečeno, patřil k městské radě, nebylo pro něho zřejmě příliš těžké koupit část městského majetku, a to zvláště když Plzeň potřebovala nutně hotové peníze vzhledem k probíhajícím válečným událostem a povinnosti zásobovat císařské oddíly. V téže době pak zesnul držitel druhého dílu Kozolup, Jindřich Úlický z Plešnic, a poručníci prodali po dohodě s úředníky od zemských desek jménem sirotků Purkarta, Jana, Jindřicha, Jiřího a Anny Voršily manželům Stehlíkovým kupní smlouvou ze 6. února 1634 „dvůr svobodný ve vsi Dolejších Kozolupech nad řekou Mží ležící“ s pozemky a několika osedlými za 1400 kop míšeňských grošů.¹⁰⁾

Kozolupy, výřez z katastrální mapy vsi z r. 1839. Dvoukřídlá zámecká budova (Z) uzavírá jižní průčelí poplužního dvora při hlavní silnici. Budovy z nespalného materiálu šrafovány, budovy ze spalného materiálu značeny tečkami, plně vodní plochy a toky (kresba autor)

Erdgeschoss.

I. Stockwerk.

Kozolupy, schematický plán zámecké budovy z března 1908. Číslo 1 označuje přízemí zámku, vpravo od něho patro, 2 dřevník, 3 malý kravín s kůlnou, 4 druhý malý kravín, 5 obytný dům polního hlídače a námezdního dělníka, 6 druhý dřevník, 7 ohradní zeď dvora, 8 třetí malý kravín se záchodem, 9 čtvrtý malý kravín se záchodem, 10 třetí dřevník, 11 pátý malý kravín, 12 záchod (originál uložen v NA Praha)

Manželům Stehlikovým se tím podařilo spojit po dlouhé době celé Kozolupy do jednoho majetku. Ten poté zdědil jejich syn Matouš František Stehlik. Ten pak uzavřel 21. července 1654 tržovou smlouvu s Janem Jiřím Strachovským ze Strachovic a jeho manželkou Martou Maxmiliánou, rozenou Štipinkovou z Lichtenfelsu a za částku 6500 kop míšeňských grošů jim prodal „ves Kozolupy Dolejší nad Mží řečenou, s dvorem panským, s chalupami, s kolaturou, se všemi grunty vystavěnými i nevystavěnými, k tomu s těmiž lidmi osedlými i neosedlými“ a další příslušenství.¹¹⁾ Jan Jiří Strachovský se tak stal novým majitelem statku. V témže roce byl proto uveden – a to jako Jan Stragovský – rovněž v berní rule.¹²⁾ Jan Jiří poté vedl s manželkou správu statku a majetku do roku 1668. Tehdy se manželé rozhodli pro jeho prodej. Nejprve proto požádali Matouše Františka Stehlika o potvrzení, že obdržel celou kupní cenu statku¹³⁾ a 17. července uzavřeli smlouvu s Kryštofem Maxmiliánem z Moseru. Kupec od nich získal za částku 14000 zlatých rýnských kozolupský statek, totiž „obytný dům se stájemi, kůlnami, stodolami, se sladovnou a pivovarem, se svobodným šenkem piva, s mlýncem“ a další náležitosti.¹⁴⁾ Nový majitel měl ale velké potíže se splácením kupní

ceny statku. Situace došla tak daleko, že v roce 1671, kdy stále ještě dlužil Janu Jiřimu Strachovskému a jeho synovi Jiřimu Františkovi ne méně než 4700 zlatých rýnských, obrátili se věřitelé na deskový úřad a následně jim byli uvedeni do držení kozolupského statku.¹⁵⁾ Snad teprve hrozba ztráty majetku donutila Kryštofa, aby se dohodl se Strachovskými na způsobu vyrovnání dluhu a rozvázil další vlastní postup. Pravděpodobně neměl mnoho možností, takže nakonec zvolil nejjednodušší způsob. 16. října 1671 uzavřel smlouvu s Kryštofem Jindřichem Winklerem z Heimfeldu a za částku 13500 zlatých rýnských mu prodal „rytiřský a deskový statek Kozolupy s jeho pokoji, místnostmi, sklepy, s příslušenstvím, poplužní dvůr s stájemi, kolnami, se sladovnou a pivovarem, s dědičným svobodným šenkem piva, s ovčínem“ a dalšími součástmi včetně vsi Kozolup, pozemků, lesa, rybníků a potoků. Způsob splacení pohledávek byl jednoduchý. Kryštof Jindřich Winkler slíbil, že 8000 zlatých vyplatí Kryštofu Maxmiliánovi po podpisu smlouvy, další částku na svatohavelský termín v roce 1672 a zbytek do roku 1675.¹⁶⁾ Kryštof z Moseru tak získal postupně potřebné prostředky pro vyplacení Strachovských, kteří v roce 1674 vyznali, že dluh byl vyrovnán.¹⁷⁾ On vydal 28. června 1675 prohláše-

ni, že přijal celou kupní cenu statku.¹⁸⁾ Tím také skončila jeho ne příliš šťastná držba Kozolup.

Kryštof Jindřich Winkler z Heimfeldu vlastnil kozolupský statek do samotného závěru 17. věku. To však mezitím podstatně zvětšil majetek, neboť od příbuzných získal Skupce a v roce 1698 koupil radnický statek. Snad proto uzavřel 17. února 1699 smlouvu s Jindřichem Zikmundem ze Schirndingu a za 35000 zlatých rýnských mu Kozolupy „s rytířským obytným domem, pokoji, místnostmi, sklepy“ a vším příslušenstvím prodal.¹⁹⁾ Kryštof Jindřich však neprodával statek jen proto, že by potřeboval hotové peníze. Jindřich Zikmund byl totiž jeho zeť, neboť po úmrtí první manželky Evy Žofie, rozené Steinbachové z Kranichštejna, která odešla na onen svět 11. února 1685 a pohřbena byla ve Svojšíně, pojal za druhou manželku Marii Rosinu či Marii Růženu, Kryštofovu dceru, s níž měl sňatek v roce 1691 v kozolupském kostele.²⁰⁾ Jindřich Zikmund s manželkou poté drželi kozolupský statek společně s dalšími majetky téměř dvacet let. Zesnul 19. února 1718 a pohřben byl v úlicím kostele. Zanechal po sobě vdovu Marii Růženu a syny Rudolfa Jindřicha, Jana Antonína a Josefa Františka Václava a sedm dcer ze druhého manželství. 5. července 1718 bylo přikročeno k úřednímu vypořádání pozůstalosti za účasti komisařů Arnošta Markvarta z Hrádku a Václava Jana Kriegelsteina ze Sternfeldu. Jednalo se především o rozdělení nemovitého majetku, neboť po Jindřichu Zikmundovi zůstaly kromě Kozolup ještě statky Kunějovice, Úlice, Ošelín, Chotěšov a Pňovany a další vesnice. Dědici se nakonec dohodli tak, že Kozolupy převzal nejmladší Jan Antonín.²¹⁾ Ten poté vlastnil statek několik desetiletí. 13. prosince 1748 koupil od Sylvie Markéty Klenovské, rozené Kyšperské z Vřesovic, paní na Malesicích, Kunějovicích, Bělé etc. etc., ves Bdeněves s poplužním dvorem, dvěma sady, dvěma hostinci, s mlýnem a pilou, dvěma židovskými domy a dalším příslušenstvím za 29500 zlatých rýnských a připojil ji ke Kozolupům.²²⁾

Antonín ze Schirndingu se oženil s Marií Kateřinou, rozenou Hýzrlovou z Chodů, dědičkou statku Křemýž, ležícího asi pět kilometrů jižně od Teplic. Zesnul 3. srpna 1756 a pochován byl v Křemýži. Protože dcera Marie Josefa Walburga se nedožila ani jednoho roku věku a Emanuel zesnul krátce po něm, zanechal Kozolupy s Bdeněvsi dcerám Marii Anně, Marii Walburze a Marii Vilemíně. Ty převzaly dědictví v roce 1757.²³⁾ Ke kozolupskému statku připojili rovněž dědictví po matce, statek Křemýž, takže vlastnily poměrně velký nemovitý majetek. Po tři následující roky řídily jeho správu společně, ovšem v roce 1760 přikročily k rozdělení. Kozolupský statek s Bdeněvsi byl ohodnocen na 100000 zlatých rýnských, statek Křemýž na 81000 zlatých, takže celková suma majetku s dalšími aktivy činila 183200 zlatých rýnských. Po odpočtu pasív připadalo na každou sestru 56233 zlaté. Smlouvou z 15. září 1760 se sestry rozdělily tak, že Marie Vilemína, vdova po Friedrichovi ze Solmsu-Sonnenwalde, převzala statek Křemýž a Marie Walburga, provdaná za Jana Josefa Caretto z Millesimo, obdržela Kozolupy, zatímco Marie Anna dostala peněžité podíl.²⁴⁾ Kozolupy poté náležely následujících 16 let Marii Walburze. Dne 20. června 1776 ovšem uzavřela smlouvu se svým příbuzným, s Janem Antonínem ze Schirndingu na Malesicích, Novém sedlišti, Prostiboři a Úlicích a za 120000 zlatých rýnských mu statek Kozolupy s Bdeněvsi postoupila.

Z prodejní ceny měla obdržet hned po uzavření smlouvy částku 10000 zlatých, dalších 15000 zlatých jí mělo být pojištěno na statku Malesov u Kutné Hory a zbylá část prodejní ceny měla být vypořádána podle oboustranné dohody.²⁵⁾

Jan Antonín pochopitelně připojil kozolupský statek k Malesicím. Tím skončila jeho rezidenční i správní funkce, neboť k její částečné obnově došlo teprve po roce 1917. Nový majitel řídil správu majetku poměrně dlouho. V roce 1788 jsou Kozolupy popisovány jako ves o sedmatřiceti číslech popisných, v níž stojí zámek s kaplí svatého Jana Nepomuckého a zcela nově vystavěným kostelem svatého Štěpána.²⁶⁾ Konec jeho vlády však byl neradostný. Jan Antonín zřejmě trpěl psychickými poruchami, takže nakonec musel být dán rozhodnutím z listopadu 1804 pod trvalý dohled a správu majetku převzal jeho příbuzný Karel ze Schirndingu.²⁷⁾ Jan ovšem trpěl necelý rok a 17. června 1805 zesnul. Zanechal po sobě syny Leopolda Antonína a Antonína Jana a dceru Josefu, provdanou za Emanuela ze Stillfriedu. Jelikož před smrtí byl zřejmě v určitých obdobích při smyslech, stačil ještě sepsat závět, datovanou počátkem června 1805. Po jeho smrti byl majetek vložen 3. června 1806 dědicům do zemským desek zajímavým způsobem. Jedna jeho ideální polovina připadla oběma bratrům, kdežto druhou získali všichni tři sourozenci se stejným podílem.²⁸⁾ Je celkem samozřejmé, že v této situaci nemohla být účinně vedena správa majetku. Nepřekvapí proto, že sourozenci, kteří si tuto skutečnost jistě uvědomili, uzavřeli již 1. července 1806 smlouvu s Hugem Damiánem Ervínem Schönbornem a Malesice s Kozolupy mu prodali.²⁹⁾ Kozolupy poté patřily až do počátku 20. století společně s Malesicemi Schönbornům. Pro úplnost dodejme, že po Hugovi Damiánovi Ervínovi, zesnulém v roce 1817, patřil rodinný fideikomis jeho nejmladšímu synovi Friedrichu Karlovi, narozenému v roce 1781. Když pak v roce 1849 zemřel, na jeho místo nastoupil syn Ervín Damián Hugo, jehož měl s manželkou Annou Marií z Kerpeny. Ervín Damián se dožil téměř sedmdesáti let a zesnul 12. ledna 1881 v Praze. Fideikomis poté převzal syn Karel Friedrich Josef a po jeho smrti 29. května 1908 druhorozený syn Jan Nepomuk Friedrich (jeho starší bratr Ervín Maria Karel již dlouho předtím zesnul). Jan Nepomuk řídil správu fideikomisu pouhé čtyři roky, neboť zemřel již 7. června 1912. Poté ho vystřídal syn Maria Karel Jan, poslední držitel schönbornského fideikomisu.³⁰⁾

Vraťme se však ke Kozolupům. Ves se začala již během první poloviny 19. věku pomalu rozvíjet. V roce 1838 ve vsi stálo 55 obytných domů, v nichž žilo 230 obyvatel, farní kostel svatého Štěpána, fara, škola, starý vrchnostenský zámek s obydlím úředníků, poplužní dvůr Nový Dvůr, ovčín, hostinec a mlýn o třech složeních.³¹⁾ Schönbornové drželi kozolupský statek s poplužním dvorem ve vlastní režii do přelomu 19. a 20. století. Poté ho však pronajali, obdobně jako většinu poplužních dvorů na malesickém panství. Malesice s Chotíkovem měl propachtovány Friedrich Steffan, Bdeněves Johann Damm a Kozolupy Ignác Stern.³²⁾ Schönbornské panství v Kozolupech pak skončilo v roce 1917, kdy je koupil i s Malesicemi Karel Škoda. Nový majitel však vlastnil kozolupský statek jen několik let. Konec mu učinila pozemková reforma, provedená v roce 1925. Kozolupský poplužní dvůr, tehdy stále ještě propachtovaný Sternům,

byl zcela rozdělen mezi rodiny Huelových a Honzíkových, čímž bývalý statek zcela zanikl.³³⁾

Otázky kolem vzniku a fungování panských sídel v Kozolupcích jsou těžko zodpověditelné zvláště pro starší období. Snad tu však stávalo sídlo na přelomu 14. a 15. věku, které později zaniklo. Počátkem 17. století sídlili ve vsi svobodníci, měšťané a nižší šlechtici. Podobu jejich panského sídla opět neznáme. Písemné prameny připomínají v této době jen poplužní dvůr, v roce 1654 „dvůr panský“, v roce 1668 „obytný dům“ v poplužním dvoře, v roce 1671 „statek s pokoji, místnostmi a sklepy“ a konečně v roce 1699 „rytířský obytný dům s pokoji, místnostmi a sklepy“. Terminologie tak snad odrážela postupný vývoj stavební podoby kozolupského panského sídla po barokní zámek, který tu zřejmě stál nejpozději na samém konci 17. věku. Písemné prameny o něm během 18. století většinou mlčí. Sdělují alespoň základní informaci o zámecké kapli svatého Jana Nepomuckého, založené v roce 1777 pravděpodobně v souvislosti se stavbou nového vesnického kostela svatého Štěpána. Zámeckou kapli vysvětil 4. června 1777 plzeňský arciděkan a vikář Jan Ignác Havlík a poté v ní probíhaly až do roku 1782 všechny církevní obřady. Když začal sloužit svatoštěpánský kostel, využívali zámeckou kapli opět jen obyvatelé panského sídla.³⁴⁾

Konkrétní zprávy o podobě kozolupského zámku podávají až písemné prameny z 19. století. Z roku 1817 pochází podrobný popis zámku, použitý při inventuře schönbornského majetku prováděné v roce 1832. „Kozolupský zámek“, jak nazvali úředníci příslušnou část inventurního záznamu, vypadal v roce 1817 takto: „Zámek čp. 1, dlouhý 25 sáhů 3 stopy a široký 6 sáhů a 3 stopy. Masivní patrová budova s 5 sáhů širokým bočním křídlem, pokrytá šindelem. V přízemí je za železnými vstupními dveřmi předsíň se stropem a podlahou z dlažebních kostek, v níž je vlevo klenuté hlavní schodiště se dřevěnými stupni do patra. Vpravo je chodba se stropem a podlahou z dlažebních kostek, na niž navazuje proti nádvoří vytápěná světnice se stropem a prkennou podlahou a klenutá kuchyně s podlahou z dlažebních kostek, a dále podél průčelní zdi klenutá zámecká kaple s podlahou z kamenných desek, dále vytápěná světnice se stropem a prkennou podlahou a klenutá komora s cihelnou podlahou. Pod hlavní budovou je umístěn klenutý sklep se vstupem z nádvoří.“

V bočním křídle je klenutá předsíň s cihelnou podlahou a vedlejším schodištěm do patra s dřevěnými stupni. Při průčelní obvodové zdi téhož je klenutá kuchyně s cihelnou podlahou a klenutá komora s prkennou podlahou, dále dvě klenuté obytné světnice s prkennou podlahou a klenutá komora s cihelnou podlahou. Vstupem z vnějšího průčelí je přístupný sklep. Vedlejším schodištěm ve vedlejším křídle v patře se přijde do předsíně s rákosovým stropem a cihelnou podlahou a železným zábradlím nad schodištěm. Při zámeckém průčelí se rozkládá pokoj s rákosovým stropem a prkennou podlahou, patro dále obsahuje osm neobývaných světnic s rákosovými stropy a prkennými podlahami a předsíň při hlavním schodišti se schodištěm na půdu, krytá rákosovým stropem a s prkennou podlahou. Krov tvoří ležatá stolice.

Stav v roce 1817: Obytné prostory hlavní budovy v přízemí i patře jsou nepoužívané. Krov nad touž zámeckou

částí s krytinou ve špatném stavu, obytné prostory v bočním křídle jsou použitelné v prostředním stavu, krytina zachovalá.“ V poznámce připojené k popisu je srovnání starého stavu zámku s jeho současným stavem v roce 1832: „Od roku 1817 byl vztýčen nad hlavní budovou nový krov a celá budova pokryta taškami, dále byly v přízemí zřízeny byty pro židovské rodiny a v této souvislosti došlo k přestavbě zámecké kaple.“³⁵⁾

Popis tak podává poměrně podrobnou představu o zámecké budově a jejím interiéru. Její podoba odpovídá znázornění na katastrální mapě vsi z roku 1839, kde je zachycena také jako velká obdélná budova s krátkým křídlem při severovýchodním nároží.³⁶⁾

Další popis zámku pochází z roku 1881, kdy proběhla další inventura schönbornského fideikomisu. Byl vypracován 5. srpna a jako podklad posloužil popis z roku 1832. Úředníci o ní zaznamenali toto: „Zámecká budova v Kozolupcích čp. 1 leží na východním konci vsi v téže katastrální území na stavebním pozemku č. 14 o rozloze 601 čtvereční sáh, nyní obývaná vrchnostenskými penzisty a dělníky pracujícími za denní plat. Tvoří s přílehlou zdí dlouhou 52,5 metru a vyzděnou z cihel na jíl, která ji odděluje od zámeckého nádvoří, uzavřený dvůr, k němuž na východní straně přiléhá zahrada obklopená cihelnou zdí zděnou na jíl dlouhou 218,5 metru. Je patrová, z kamene a krytá taškami, hlavní budova je dlouhá 38,8 metru a široká 12 metrů, boční křídlo je dlouhé 10,5 metru a široké 9 metrů. Podle popisu z roku 1832 byly v roce 1817 obytné části hlavní budovy v přízemí i v patře neobývané a krov se šindelovou krytinou ve špatném stavu. Podle poznámky k tomuto popisu byla budova mezi léty 1817 a 1832 adaptována, vztýčen nový krov nad hlavní budovou a střecha celé budovy pokryta taškami a přízemí včetně zámecké kaple přestavěno na byty pro židovské rodiny.“

Dále se ukazuje, ve srovnání současného stavu se stavem zachyceným inventurou v roce 1832, že od té doby bylo osm neobývaných pokojů prvního patra opět vystavěno a celá zámecká budova vybavena zařízením. Zámecká budova se nyní nachází v tomto stavu:

Podzemí: pod hlavní budovou klenutý sklep se vstupem ze zámeckého nádvoří; pod bočním křídlem rovněž klenutý sklep se vstupem ze zámeckého průčelí.

Přízemí: v dolní části bývalé zámecké kaple místnost s cihelnou podlahou, vedle ní kuchyně, obě kryté pruskou klenbou, dále klenutá chodba s cihelnou podlahou, na niž navazují vlevo dvě světnice s pruskou klenbou a vpravo tři klenuté komory s cihelnými podlahami. Dále klenuté schodiště se dvanácti dřevěnými stupni do patra. Přízemí hlavní budovy je dále přístupné po pěti kamenných stupních ze dvora a sestává z předsíně a obytné světnice krytých pruskými klenbami, z komory a pekárny, obojí klenuté. Vše s cihelnými podlahami. Konečně boční křídlo obsahuje v přízemí přístupném ze dvora po sedmi kamenných stupních předsíň, kuchyni a komoru s cihelnou podlahou, dále tři obytné světnice a druhé klenuté schodiště s dřevěnými stupni do patra. Všechny prostory jsou klenuté.

Patro obsahuje: v bývalé zámecké kapli, a sice v bývalé oratoři v průčelí komoru s rákosovým stropem, vedle nad stropem vloženým do kaple dvě půdní prostory z lepenice. Dále jsou přístupné zmíněným schodištěm: předsíň se vstupem na půdu s dřevěnými stupni a ke dvěma bytům; první

Kozolupy, jižní zámecké průčelí při silnici se vstupem do hostince. Stav ve dvacátých letech 20. století (fotografie z autorovy sbírky).

sestává ze čtyř obytných pokojů, druhý z kuchyně s cihelnou dlažbou a dvou obytných pokojů, všechny s rákosovými stropy. Patro obsahuje nad zmíněným schodištěm, vedoucím z přízemí, ještě předstíh s navazující chodbou s cihelnou podlahou a byt sestávající z kuchyně a dvou obytných pokojů, vše rovněž s rákosovým stropem, a druhé klenuté schodiště s dřevěnými stupni vedoucí na půdu. Půda má podlahu z lepenice a obsahuje čtyři prostory oddělené pažením z latí a krov tvořený samostatnou volně stojící stolicí.

Stavební stav celé zámecké budovy stejně jako zmíněných zdí zámeckého dvora a zahrady je dobrý, v prostředním stavu.³⁷⁾

Počátkem 20. století byly zpracovány ještě dva podrobné popisy zámecké budovy. Jelikož jim byla vzorem výše uvedená deskripce z roku 1881, není nutné uvádět celý jejich přepis. Všimneme si jen odlišností. Starší popis dokončený v srpnu 1908 odpovídá stavu zámku z 29. května, kdy zesnul tehdejší správce fideikomisu Karel Friedrich Josef ze Schönbornu. Přináší některá zpřesnění a popis změn provedených za uplynulých šestadvacet let. Klenutý sklep pod hlavní zámeckou budovou byl rozdělen prkny na pět oddělení; vstupovalo se do něho po šesti kamenných stupních ze zámeckého dvora, dva klenuté sklepy pod bočním křídlem byly přístupné z průčelí. V místech zámecké kaple byla předstíh, kuchyně a chodba, vlevo dva pokoje, vpravo tři komory a klenuté schodiště o dvaadvaceti dřevěných stupních do patra. Ke hlavnímu vstupu z nádvoří vedlo sedm kamenných stupňů, předstíh a pokoj byly kryty rákosovým stropem, komora s pekárnou byly zaklenuty. Dva bývalé byty v patře sloužily jako hostinské pokoje. K severozápadnímu nároží zámku byl přistavěn kravín a poblíž něho stál při obvodové zámecké zdi dřevník, nedaleko od jihovýchodního nároží byl zřízen záchod.³⁸⁾ Protokol tak zpřesňuje starší údaje o zámecké budově a doplňuje je o nové informace. Významný je ovšem především poroto, že jeho součástí byl rovněž schematický plán poplužního dvora včetně přízemí a patra zámku, pořízený v březnu 1908 architektem Janem Bezákem.³⁹⁾ Plánek odpovídá slovnímu popisu zámku, umožňuje však utvořit si podstatně lepší představu o prostorové skladbě interiéru.

Poslední dosud známý podrobný popis zámecké budovy pochází z března 1913. Byl pořízen podle stavu k 7. červnu 1912, kdy zesnul správce fideikomisu Jan ze

Schönbornu. Popis uvádí přesné rozměry zámku: hlavní budova měla obdélný půdorys o rozměrech 38,8 x 12 metrů, byla vysoká 8 metrů a zaujímal plochu 465,69 m², boční křídlo bylo 10,5 metru dlouhé, 8 metrů široké a stejně vysoké a zaujímal plochu 84 m². Popis upřesnil průběh vstupu do sklepa pod hlavní budovou, který byl veden nejprve po šesti kamenných stupních a poté po dalších dvaceti stupních, jinak byl prakticky shodný se starším popisem. Opět konstatoval, že stav zámku je dobrý.⁴⁰⁾ Z téhož měsíce pochází také obecné vyjádření o zámecké budově: „Zámecká budova v katastrálním území Kozolupy pochází ze starších dob a svým rozsahem odpovídá významu a velikosti deskového statku Kozolupy a Bdeněves v době jeho samostatnosti. Po připojení ke hraběcímu schönbornskému fideikomisu byla nadbytečná a v současnosti slouží jako byty a kanceláře správy deskových statků Malesice a Kozolupy s Bdeněvsí, dále je užíván jako nájemní objekt, a to jako hostinec a také pro nájemníky“.⁴¹⁾

Z písemných pramenů tak lze nastinit tento stručný popis kozolupského zámku a jeho vývoj: Jednalo se o částečně podsklepený dvoukřídlový patrový objekt, vzniklý snad kolem roku 1700. Zda-li byla obě křídla současná či snad zda bylo jedno křídlo starší, nevíme. V roce 1777 nechali majitelé v západní části hlavního křídla zřídit patrovou kapli svatého Jana Nepomuckého, využívanou do roku 1782 ke konání veřejných bohoslužeb místo tamního kostela. V přízemí hlavní budovy, přístup-

Kozolupy, členové místního odboru Národní jednoty Poštavské před dvorním zámeckým průčelím. Za nimi je dobře patrný styk zámeckých křídel, přičemž vlevo je boční menší křídlo (stav v roce 1913, fotografie z autorovy sbírky)

Kozolupy, torzo zámecké budovy po požáru způsobeném náletem. Stav v r. 1947 před demolicí (fotografie z autorovy sbírky)

né vchodem od severu ze dvora, bylo kromě kaple ještě schodiště do patra a několik místností, boční křídlo bylo přístupné rovněž ze dvora a obsahovalo také několik obytných a provozních prostor. Zprávy nedovolují soudit na způsob jejich zastropení, zdá se však, že většina byla opatřena klenbami. Na východní zámecké průčelí navazovala zahrada ohrazená kamennou zdí.

Zámek byl po koupi Schönborny v roce 1806 bez využití, takže do roku 1817, z něhož pochází nejstarší podrobný popis budovy, zpusťl. Zřejmě celé patro hlavní budovy bylo neobyvatelné, snad vlivem nedobré údržby střešní krytiny. Situace se podstatně zlepšila v období mezi roky 1817 a 1832, kdy majitelé nechali zříditi nový krov s taškovou krytinou. Současně bylo přizemí adaptováno na byty pro několik židovských rodin, přičemž zanikla zámecká kaple, rozdělená novým patrem na několik obytných a užitkových prostor. Po roce 1832 pak byly dokončeny rovněž adaptační práce v patře hlavní budovy a zřízeny v něm byty, po roce 1881 užívané jako hostinské pokoje. Současně byly opravovány místnosti přizemí, přičemž v některých došlo k nahrazení starších klenb rákosovými stropy. Na přelomu 19. a 20. století sloužila celá budova zčásti jako byty a kanceláře správy, zčásti v ní byl umístěn hostinec a několik nájemních bytů. V této funkci zámek setrval až do poloviny 20. století. Při leteckém útoku na Plzeň 25. dubna 1945 však byl zasažen bombou a druhá explodovala v jeho těsné blízkosti. Vyhořelý torzo budovy již nebylo opraveno, ale naopak v roce 1947 při rozšiřování silnice procházející v jeho těsné blízkosti beze zbytku odstraněno. Kozolupský zámek tak zanikl.

Poznámky: 1) Brachtel, Ota – Švábek, Vladimír, Kozolupy, o. Plzeň – sever, Ročenka KAS 1986, část 1, s. 27 - 32. 2) Ke kozolupskému zámku ve zkratce naposledy Musil, František – Plaček, Miroslav – Úlovec, Jiří, Zaniklé hrady, zámky a tvrze Čech, Moravy a Slezska po roce 1945, Praha 2005, s. 157 - 158. 3) Marat, František, Soupis poplatnictva 14 krajův království Českého z roku 1603, Věstník Královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-jazykozpytná, ročník 1898, Praha 1899, č. I, s. 64. 4) Sedláček, August, Rozvržení sbírek a berní r. 1615, Praha 1869, s. 54, č. 110. 5) Pešák, Václav, Berní rejstříky z roku 1544 a 1620, Praha 1953, s. 130. 6) Bílek, Tomáš Václav, Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618, část druhá, Praha 1883, s. 728. 7) Viz Národní archiv (dále NA) – Desky zemské větší (dále

DZV) 298, fol. P 26v, vklad z roku 1635. 8) NA – Saalbuch 55, fol. 124-132. 9) NA – DZV 299, fol. K 13v-15v, vklad z roku 1636. 10) NA – DZV 298, fol. P 25v-27, vklad z roku 1635. 11) NA – DZV 309, fol. M 15v-18. 12) Berní rula 2. Popis Čech r. 1654, ed. Doskočil, Karel, díl 1, Praha 1953, s. 462. 13) Tamtéž, fol. M 15v-16v, juxta. 14) NA – DZV 318, fol. B 19-22v, vklad z roku 1669. 15) Tamtéž, fol. B 21v, juxta. 16) NA – DZV 390, fol. P 2-4v, vklad z roku 1674. 17) NA – DZV 318, fol. B 22-22v, juxta. 18) NA – DZV 390, fol. P 2v, juxta. 19) NA – DZV 406, fol. J 1-3v. 20) Tyto a další osobní údaje rodiny Schirndingů srovnej NA – Genealogická sbírka Dobřenský, i. č. 951, heslo "Schirndinger". 21) NA – DZV 197, fol. F 3-13. 22) NA – DZV 586, fol. D 12-16v. 23) NA – DZV 483, fol. E 15-16v. 24) NA – DZV 321, fol. C 29v-D 10v. 25) NA – DZV 601, fol. L 20v-24. 26) Schaller, Jaroslav, Topographie des Königreichs Böhmen, svazek 9, Pilsner Kreis, Praha a Vídeň 1788, s. 113, č. 3. 27) NA – DZV 847, fol. D 27. 28) NA – DZV 870, fol. F 21-23v. 29) NA – 874, fol. L 11-20v, vklad z roku 1807. 30) K rodokmenu Schönbornů srovnej Almanach českých šlechtických rodů, Praha 2005, s. 379 - 387, a Mašek, Petr, Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích, Praha 1999, s. 251 - 252. 31) Sommer, Johann Gottfried, Das Königreich Böhmen, svazek 6, Pilsner Kreis, Praha 1838, s. 372 - 373. 32) Tittel, Ignác, Schematismus und Statistik des Grossgrundbesitzes und grösserer Rustikalgüter im Königreich Böhmen, Praha 1906, s. 743. 33) Voženilek, Jan, Předběžné výsledky československé pozemkové reformy, Praha 1930, s. 46 - 47, č. 63, velkostatek Malesice, zde č. 3, Kozolupy. 34) Podlaha, Antonín, Posvátná místa Království českého, díl 2, vikariáty berounský, bystřický a plzeňský, Praha 1908, s. 287. 35) NA – Fideikomisní spisy, kart. 1283, i. č. 168, protokol o inventuře fideikomisního panství a statků hrabat Schönbornů, příloha E, č. 6. 36) NA – katastrální mapa vsi Kozolupy, Plzeňsko 195. 37) NA – Fideikomisní spisy, kart. 1287, i. č. 168, protokol o inventuře fideikomisního panství a statků hrabat Schönbornů, příloha č. 72. 38) Tamtéž, kart. 1291, i. č. 168, protokol o inventuře fideikomisního panství a statků hrabat Schönbornů, příloha č. 61. 39) Tamtéž, příloha č. 62, část 3/3. 40) Tamtéž, kart. 1296, i. č. 168, protokol o inventuře fideikomisního panství a statků hrabat Schönbornů, příloha č. 101. 41) Tamtéž, příloha č. 93.

Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy

Rotštejn

Kouzelnou krajinu Českého ráje umně dotváří i romantické zříceniny několika středověkých hradů a hrádků. V dávných dobách sloužila tato sídla jako pevná zástita svých držitelů, jejichž vůle – kdys zaštitěna i pevností hradních zdí – často až do dnešních časů spoludotváří charakter zdejšího čarokrásného kraje.

Proud řeky času již rozmělnil přepevné zdi dávných pyšných panských sídel. Lidská lhostejnost, zloba nebo i nenávisť častokrát napomáhaly zubu času v jeho nikdy nekončící destruktivní činnosti. Ale i tok řeky času může přinést několik pomyslných kapek živé vody. Omlazujícím elixírem života bývá hlavně čistý a nezištný zájem nemnohých dobrovolníků, kteří se v rámci svých sil a možností snaží obětavě a nezištně pomoci tam, kde je právě nejvíce třeba.

K místům, která měla tu sílu oslovit – i po staletích spánku – skupinku zanícených nadšenců, náleží i zříceniny starobylého

skalního hrádku Rotštejn u Turnova. Vzpomínám si na první návštěvu této lokality – před více než 25 lety. Vzdáleně jsem si tehdy připadal jako v pohádce o Šípkové Růžence. Ale opravdu jen vzdáleně, zdejší hrad žel bohu nesnil svůj sen ve voňavé naruči růžových květů.

Pozdější pomyslní princové - zachránci Rotštejna museli bojovat zcela jinými zbraněmi se zcela jiným nepřítelem. Jejich hlavní zbraní bylo nadšení a pracovní rukavice, jejich nepřítelem tuny a tuny rozličného novodobého harampáčí. Léta zdánlivě nekonečného boje – s vandalismem, hloupostí a souběžně silně řehťajícím úředním šimlem. Proti zákeřné zbraní zvané razítka by byl často i bájný Excalibur zcela bezmocný. A výsledek? Dnes přímo učebnicový příklad péče o zříceniny středověkého hrádku a jeho vzácného rekultivovaného okolí.

Činnost zdejší novodobé hradní posádky stala se následně příkladným vzorem a inspirací pro jiná podobně laděná sdružení

i jednotlivce – nejen z regionu. To všechno by ovšem nedokázali, kdyby starostové obcí Mírová pod Kozákovem a Klokoč jejich činnost nepodpořili. A tak mi dovolte - jménem nás, poutníků časem - poděkovat panu Hudskému, panu Mrázkovi i panu Havlíčkovi za podporu a desítkám "bezejmenných" trampů za tisíce hodin těžké, dobrovolné práce.

A jak to vše kdys začalo? O tom nám poví člověk nejpovolanější – pani Hana Hlubučková – Talli: „Občanské sdružení Ochrana Klokočských skal (OKS) bylo založeno z mé iniciativy v květnu roku 1988. Původně jako volné trampské sdružení – parta kamarádů, kterým není lhostejný stav skalního města Klokočské skály a vandalské zacházení se zříceninou středověkého hradu. Od počátku byla činnost zaměřena prakticky na ochranu Klokočských skal, likvidaci divokých skládek a ochranu drobných vodotečí v Zeleném dole. Rovněž jsme se snažili získat kontakty na odborníky přes památkovou péči.

S postupem času a narůstajícími aktivitami se stala nutností registrace u Ministerstva vnitra. Právní subjektivitu získala OKS 27. 5. 1994. Od té doby pracuje jako občanské sdružení. Celá řada členů během let odešla z nejrůznějších důvodů: nástupu do základní vojenské služby, svatby, narození dětí, stěhování jinam, v neposlední řadě také tlak ze strany novodobých zaměstnavatelů, nepřetržité provozy, pracovní víkendy atd. Bohužel jsme také několika kamarádům byli říci poslední sbobem. Řada lidí se s nadšením vrhla do práce kolem hradu, avšak jak došlo na skládky či máchání se v bahně Zeleného dolu, byli pryč. Dalším faktem je to, že zejména kluci v určitém věku nedokázali snést, že hradu a všemu okolo velí ženská. Nebo ti lidé uvěřili pomluvám a klepům a prostě odešli.

V současné době má o. s. OKS 19 řádných členů a činnost sdružení je řízena tříčlenným výkonným výborem. Já jsem nyní čestným členem sdružení. Vládu nad hradem i rezervací převzala mladší generace. A hradu a okolí opět velí ženská - Martina Mátá Nosková za podpory svého báječného manžela. Mimo jiné – jejich svatba proběhla 16. 4. 2006 o Neděli Velikonoční - a kde jinde než na hradě Rotštejně“.

Díky úsilí a vytrvalosti paní Talli a jejího sdružení si mohou současní návštěvníci odnést ve svých vzpomínkách zcela jiné obrazy. Příkladem udržovaný hrad, s fungující kultivovanou průvodcovskou službou a velmi příjemným okolím. Návštěvníky láká pak hlavně téměř neomezený nezapomenutelný kruhový výhled z plató nově zpřístupněného horního skaliska (zde mj. také stopy po původních hradních budovách). Dětská návštěvníci si odnáší následně i vzpomínku na jedno z míst, které také posloužilo jako kulisa při natáčení známé pohádky S čerty nejsou žerty.

Každá mince má však svůj rub i líc. Citelnou bolístkou je poměrně značná odlehlost hradu Rotštejna. Jeho dosažení prostředky současné regionální hromadné dopravy je pro běžné turisty celkem obtížné (mj. lze pocítit i letošní absenci oblíbeného turistického „vláčku“ jezdícího původně až z Malé Skály). Což se samozřejmě projevuje na klesající návštěvnosti (oproti stejné etapě loňského roku navštívilo hrad již o 4500 návštěvníků méně) a následně tak i na snižujících se finančních prostředcích potřebných pro nezbytné zajištění a údržbu objektu. Opět poměrně známý bludný kruh, jehož nepříjemné následky hradní posádka částečně obětavě kompenzuje i vynaložením privátních prostředků.

Jedno dávné úsloví říká, že „nic není obětavějšího než srdce dobrovolníka“. Vřelý dík členům OKS za jejich nikdy nekončící práci, nezměrnou lidskou odvahu a včasné přičinění při zachování jednoho z důležitých pomyslných střípků z dávné mozaiky naší slavné historie (Poděkování paní Haně Hlubučkové – Talli a její obětavé posádce za cenné informace a připomínky).

Martin Vaistauer

Archeologické lokality, detektoráři a preventivní „vytěžení“

V minulém čísle Hlásky v rubrice Z hradů, zámků a tvrzí na str. 14 M. a Š. Novobilští zmiňují stopy detektorářů na hradech jižního Plzeňska (konkrétně zmiňována Strašná skála u Čížkova

a Šroubkův hrad u Těnovic) s tvrzením, že tento jev má v dané oblasti narůstající tendenci. Jako závěr uvádějí myšlenku preventivního vytěžení takto poškozených lokalit ve spolupráci s archeologickými pracovišti dříve, než budou veškeré informace o kovových předmětech na takových lokalitách zcela zničeny detektoráři.

Poškození archeologických lokalit detektoráři je letitý problém, který od 90. let 20. století nabral na závažnosti, nicméně dosud není zcela jednotný názor, jak památky před takovými zásahy chránit a zda je to vůbec v praxi možné (dosud je archeologie, a konečně i policie, proti tomuto vykrádání památek značně bezbranná). Stejně tak je problematické stanovení hranice toho, kdy je třeba lokalitu před dalšími škodami od detektorářů „zachránit“ archeologickým výzkumem, kdy je jí možné ponechat bez zásahu a v jakých situacích a za jakým účelem používat detektory kovů při výzkumu památek. V tomto směru je důležité, o jaký typ lokality jde, jaký je stupeň jejího poškození a tedy i zachování archeologických situací, jaký je jejich charakter a způsob vzniku (a tedy jaký byl způsob archeologizace kovových předmětů, o které jde detektorářům především, a jaký může být jejich kontext v rámci širších archeologických situací - způsobem vzniku a svým pramenným významem se liší např. bojiště od interiéru zaniklého sídla či od hrobu) a jaké jsou možnosti ochrany takové památky. Archeologická obec není v tomto jednotná.

V každém případě zásahy detektorářů nezpůsobují škody pouze na kovových předmětech, ale na archeologických situacích jako celku a tudíž i na vypovídací hodnotě archeologizované památky. Podnikat tedy nějaké „vytěžení“ lokality (ve zprávě zřejmě podle souvislosti myšleno odborné použití detektoru kovů), ač ve spolupráci s archeologickými pracovišti, jen za účelem záchrany kovových předmětů, je ve většině případů nevhodné a pro památku nejde o žádnou jednoznačnou záchranu. Archeologický výzkum je vždy poškozením, i když odborným a dokumentovaným, prozkoumané situace jsou nenávratně zničeny podobně, jako kdyby badatel v archivu ve snaze zjistit obsah pramenů tyto archiválie současně po kouskách trhal a likvidoval, i když při souběžném dokumentování.

Určit, kdy jsou škody páchané detektoráři větší než ztráty způsobené případným „záchraným“ výzkumem, je někdy problematické. Řadu archeologů či amatérských nadšenců zcela přirozeně v jejich snaze „zakopat si“ a prožít pocity spjaté s objevováním v zemi ukrytého svádí k zdánlivě jednoznačnému řešení celou lokalitu prozkoumat a informace z ní tak zachránit před nežádoucím poškozením. Je to však záchrana končící smrtí pacienta a má jednoznačný smysl pouze tam, kde nezákonné poškození lokality má narůstající tendenci či kde takové poškození dosahuje závažné intenzity ohrožující skutečně výraznou část hodnot dané památky. V takové situaci může být nouzovým řešením i ono odborné „vytěžení“ lokality např. pomocí detektoru kovů.

Petr Sokol

Život hradní čeledi v Čechách ve 14. století

Specifickou sociální skupinou byla na hradech ozbrojená čeleď a čeleď obecně. V minulosti zůstávala často na okraji zájmu badatelů za privilegovanými hradními obyvateli. O životě hradní cháty tak víme velice málo, přestože tvořila nejpočetnější složku obyvatel hradů a hlavně podhradí.

Středověká česká literatura nám však poskytuje pramen, umožňující přímý pohled do života jednoho takového knechta. Jde o satirickou báseň Podkoní a žák (in: Hrabák Josef, Staročeské satiry Smilovy školy, Praha 1951). V ní k žáku a potažmo k nám promlouvá samotný podkoní a podává nám svědectví o svém životě. Zde je třeba ale mít na paměti, že jde o postavu literární. Její příběh není tedy reálný ve smyslu skutečné události. Jde však o dobový pramen od věci znalého autora, podávající zobecněnou představu o životě této sociální skupiny jako celku. Zrcadlí se v něm tedy i pohled okolí. S ohledem na to jde o dílo velmi realistické. V tom je výhoda jakési větší objektivity.

Osou Podkoního a žáka jsou aspekty jejich života a jejich vzájemné srovnání. Tento příspěvek je zaměřen, s ohledem na

téma, pouze na osobu podkoního. Struktura citovaných ukázek plně respektuje původní strukturu básně.

V úvodu básně se dozvídáme popis obou osob. Její anonymní autor nás uvádí do prostředí krémy, v níž sedí oba hlavní aktéři hádky (ta se vyzívá z nevinného a z počátku vcelku korektního rozhovoru). Líčí nejprve podobu a oblečení žáka (ten nás však nezajímá) a podkoního od hlavy až k patě. Z popisu se také dozvídáme, že byl podkoní ozbrojen: „Druhý, ten se starší zdáše, vždy sedě bratru (tj. bradku) sūkáše, na němž kabátce úzký, krátký, a dosti zedrané šátky (tj. šaty), okasalý tak dvorně, k tomuť bieše obut v škorně (tj. boty), tyť biechu drahně povětšely, avšak okolo děr cely, skrze něž viděti noby. A také bieše vpal ostrohy, točenku (tj. turban z pruhu látky, pokrývka hlavy) jmaje na hlavě. Tak, jakž jej sezřech právě, jistěť mi se dvořák zdíše (tj. zdál), hřbelce (tj. dýka) za pasem jmějčše“.

Na tomto místě podává autor informaci, že existují určité typické znaky, podle nichž lze „dvořáka“ identifikovat. Dále se objevuje typická dobová narážka na špičaté střevíce, které byly ve své době pranýřovány i v jiných textech jako projev marnivosti: „Ten mřuvíce, hrdě sedě, na své špice pyšně hledě“. Podkoní sám hodnotí svou situaci těmito slovy: „V světě ten jeden nenie, když by dvořenie (tj. dvorská služba) okusil, věčně by dvořiti musil. Ktož mi o lepšiem bydlu (tj. životě) praví, každý se lži ostavi“.

Hádka podkoního a žáka pak rychle směřuje k tématu, jenž zajímá každého muže především, a to k jídlu. Zde se podkoní vychloubá: „...když již za stolem seděm inhd (tj. ihned) na se lučeny (tj. cpeme) chlebem, myť nic nešetřimy toho, neb ho máme přieliš mnoho. Tuť nám dašie jěsti dosti. Pakliže pro jiné hosti nás kuchař zapomanú (tj. zapomenou) inhd já od stola vstanu i běžim tam sám k kuchyni: dadietť mi dosti zvěřiny - pakli nenie, ale kaše. Toť jest všč útěcha naše, žeť je ukydá druh druhá a tudy nás mine túha“. Hradní čeleď tedy navštěvovala místa vyhrazená pro lidi s vyšším společenským statutem pouze za specifickým účelem. V tomto případě to bylo jídlo, společné s pánem hradu. Šlo o jeden z nejdůležitějších rituálů, symbolicky vyjadřující přímou závislost čeledi na svém pánovi. Tento rituál společného jídla měl svá pevná pravidla, jak v zasedacím pořádku, tak i v čase, jak přistupovaly jednotlivé osoby. Rovněž skladba pokrmů byla přísně hierarchizována. Jak přiznává podkoní, na služebnictvo zbyly jen zbytky od panského stolu, a nebylo-li jich dostatek, pak museli vzít zavděk i kaši, pokládanou za velmi prostý pokrm. Snad proto s ní po sobě házeli (ukydá druh druhá), nevázaně si hrající jako děti. Tato infantilní forma protestu byla asi jediná, již si mohli beztrně dovolit.

Součástí tohoto rituálu je i nezbytné ponižování a umravňování čeledi, které je jako zvláštní potěcha a privilegium vyhrazeno pánovi: „Někdy se vladať v mě vpeři a mě svú holi udeři v plecí nebo v hlavu ranú. Inhd (tj. ihned) já odběhnu v stranu, tohotť nikakž nenechaji, od máteřetť mu nalaji: kromě leč (by) byla hlucha, tož jěj nepovzní u ucha“. Postiženému tedy nezbylo, než utéct. Jedinou možností odplaty služebníka je klení v ústraní. Autor kletbu přímo nezmiňuje, ale vzhledem k motivu matky se nejpravděpodobněji jednalo o oblíbenou dobovou kletbu „Jeb svú mat“.

A pak následuje důležitá informace o statusu hradní chátry: „Když pak bude po večerí, což nás koli dvorské sběti, běřemy se dolóv z hradu“. Jak již vyplynulo z předešlého textu, hrad, respektive jeho jádro, bylo vyhrazeno pouze pánovi a jemu nejbližšímu okruhu osob. Čeleď sem směla pouze docházet při zvlášť k tomu určených příležitostech. Pomocný personál bydlel hlavně v podhradí, nebo na předhradí. Funkci bytu plnily asi nejčastěji provozní prostory, ve kterých čeleď přespávala s ohledem na své pracovní zařazení. Našemu podkonímu tak připadla maštal: „By ty viděl mú posteli, když já sobě slámy nasteli! Tuť já ležim v pokoji (tj. klidu). Častokrát také pospím v hnoji. Tohotť já nečinim pro jiné, kromě kdyžť deščem zmoknu jediné, aby mé rúcho zsechlo (tj. uschlo) k jitrú. Toť já vstana pěkně vytru, aby na mně stálo čistě“. Ubytování to nemuselo být na svou dobu špatné, neboť dobytek k ohřívání interiéru byl používán v těch časech i v selských domácnostech západní a severní Evropy.

Hlavní důraz klade podkoní na společenský status, který mu jeho služba poskytuje: „Totť já tobě praví jistě, žeť se mne chlapi velmi boję, kadyž chodie nebo stojě, pokomětť se mi klanějí, včede: -Vitaj, paniče!-, ději. Sedláciť přede mnú sršie i také slepice přšie, s nimiž já mám hroznú útěchu: kteréž dosáhnu do měchu, tať se více nepozná zase, snieťť ji s tovařiši v kvase“. Cítí se být tedy nadřazen sedlákům, i přesto, že jeho majetkové poměry jsou vlastně horší. Nevlastní žádnou půdu ani obydlí, koná téměř stejnou práci. Ale od pána dostává své potřeby, oblečení, a jeho plat je asi vyšší, než plat podomka v selské usedlosti. Zejména oblečení mu propůjčuje vyšší status, než na jaký by měl ve skutečnosti nárok. Jak sám přiznává, rád si vylepší jídelníček drobnou krádeží.

Co s jeho pracovních povinností dotýče, ty nejsou předmětem sporu a text se o podkoního práci zmiňuje jen okrajově. Jen náznakově se dozvídáme o tom, že to byla služba nelehká: „V vás zakrsali kosti, pro psotu nemohúe růsti“. To bylo znakem těžké práce a těžkých životních podmínek. Tyto příznaky potvrzení tělesného vývoje, vyvolaného každodenní dřinou a špatnou výživou, se na středověkém antropologickém materiálu opravdu objevují.

Dále pak žák vypráví dobovou anekdotu o podkoních: „Když ijeden jel cestú sám, hodného pacholka ptaje, podkonie sobě nemaje, tuť se jemu črt pokázal, inhd mu se prikázal i slúžil mu k jeho vóli. Což jedno rozkázal koli, v tom nikdy nebyl rozpačen - avšak často za vrch vláčen. To on všechno trpěl mile až právě do jedné chvíle, když se tak povětřie zrudi, hroznú slotu s deščem zbudí, o něm jest strach pověděti. Ščastný, ktož mohl useděti toho nečasu pod stěchú. Črtu nebyjše do smiechu, ano s něho šaty berú, kukiu i pláše s hrdla derú podlé obyčeje a práva, jako se i dnes třepackám stává. Opět všč téhož času slunce pokázá svú krásu, pusti svójs poprskej jasný; by čas horký, velmi krásný. Tuť panoše každý zväčce pacholku podává pláše a pláše mokr a pln dešče!“ Příběh pokračuje vypovězením smlouvy ze strany d'ábla. Je tedy jasné, že kromě vlastní péče o stáje musel podkoní doprovázet pána na cestách, a to i za nevlidného počasí, což jistě nebylo příjemné. Zdá se však, že v této karikované podobě je utrpení pacholků poněkud přeháněno.

I přes jisté výhody je však postavení podkoního velmi vratké. Jak vyplývá z další ukázky, je velmi závislý na rozmarech svého pána. Vyjadřuje mu plnou lojalitu a strpí klidně bití. Snaží se sice vyvolat dojem, že fyzické tresty a ponižování jsou jen zřídkačným jevem, ale ze jeho slovy cítíme, že pánův dobrý rozmar je vykoupěn jeho až psí oddaností: Toť já praví neskrytě, žeť nemám péče na bitie, na tomť bych mohl přísieci, že v tomto cělem měsieci nejsem já bit pro mú vynu, kromě vyjmuv jedínú, leč kdy z klamu po hlavici, neb za vrch, nebo po líci. V tom já nice pána nevini, neb on to vše z klamu (tj. legrace) činí“. Potom ale odhaluje nelehkou cestu, již se svého nepříteli záviděníhodného postavení domohl: „Ale však, pravdu praviece, já z mladu na svéj hlavici nosil sem těžkú přilbici, do níž jsem rynětem (tj. zbrojnoš) byl“.

Postup v jeho postavení nesliboval strmou kariéru, přestože tu byla stále nějaká naděje na mírný společenský vzestup: „...sám však znamcnaj cti této sem podkonim sedmé léto a k tomu mám dobrú naději a to jistě řeci směji, netáhneť můj pán dluhóv zbyťi, měť chce štělcem učiniti. Pakť neponesu tlumoka, ano samostřel u boka a k tomu sukneť (tj. svrchní oděv) čistá, na niež haklikóv (tj. cvočkú) na trista“. Opět je tu připomínka společenského statusu vyjadřené oděvem a dalšími prvky.

V závěrečné provokaci žákově (následující ukázka) je obsaženo srovnání životních podmínek podomka u sedláka a podkoního. A protože žák drze vmetl podkonímu do tváře, že životní šance chlapa, jimž podkoní zákonitě pohrdá, jsou mnohem lepší, než vyhlídky podkoního, nemůže vše skončit jinak než rvačkou: „Jinak zhyneš na životě, nebť nenie konce vašiej psotě, anižť jesti lepšie čaka. Protož razi u sedláka přistani v dobrěj dědině, zda tě tady psota mine. Tu tepa v hlavu pšenicí obrátíš se šibenici“.

Narážka na šibenici má své opodstatnění, neboť v čase loupeživých rytířů či drobných válek mezi šlechtici byl život oz-

brojené čeledi často ohrožen. A hromadné popravy takových ozbrojenců známe z mnoha dobových pramenů. Nájemný ozbrojený personál nemohl čekat v případě zajetí nejmenší soucit. Pokud neměla z nějakého důvodu vítězná strana zájem na tom, aby byli zajatci zverbováni do vlastních řad, následoval hromadný masakr. To patřilo k největším rizikům „dvorské“ služby. Ale objektivně zhodnoceno, rizika prostých sedláků či městské chudiny nebyla mnohdy menší.

Ve vyprávění podkoního je obsaženo mnoho zajímavých informací o jeho každodenním životě, ale i o tom, že hradní čeleď měla ještě další sociální členění. Podkoní je uprostřed mezi dvěma dalšími kategoriemi ozbrojené hradní čeledi. Niž je jeho postavení jsou takzvaní ryněti, tedy prostí pěší ozbrojenci s přílbou a dlouhou dřevcovou zbraní. Nad podkoním jsou střelci. Jejich status je vyjádřen na svou dobu velmi sofistikovanou zbraní a také reprezentativním oděvem. Jak vyplývá z textu básně, tato skupina má již velmi blízko k pánovi a sestává z jeho oblíbenců. Do této skupiny se postupuje z nižších postů, na základě zásluh a dlouhodobé loajality.

Nesmíme však zapomenout, že kromě ozbrojené čeledi se na hradě pohyboval běžný provozní personál jako kuchaři, které báseň přímo zmiňuje, ale i personál nekvalifikovaný: služky, podomci atd. Hradní čeleď čtrnáctého století sestávala hlavně z podomků, lidí nemajetných, kteří neměli ve venkovském prostředí šanci na lepší život. Služba hradnímu pánovi jim propůjčovala jistý společenský status, často měli lepší plat a sociální podmínky než u sedláka. Umožňovala jim i jistý kariérní postup. A v neposlední řadě jim poskytovala pánovu ochranu. Součástí služby byly i různé výsluhy a další přilepšení, jako oděvy, obuv, jídlo, pivo, ale i bydlení zdarma.

Báseň se přímo nezmiňuje o ženách. To může mít různé důvody. Zdá se, že z nějakého důvodu toto téma nebylo pro autora básně důležité nebo se mu nezdálo dost vhodné. Přesto se zdá logické, že nějaká možnost rodinného života (s pánovým dovolením) či alespoň tajných, příležitostných milostných hrátek, existovala.

Ale ještě je třeba zodpovědět otázku autenticity vyprávění. Josef Hrabák v úvodu k vydání Staročeských satir Smilovy školy z roku 1951 píše: „Zdá se však, že pro Podkoního můžeme počítat přesto s přímou latinskou předlohou, tak jako u Sváru. Je to báseň Videant qui nutriunt, na kterou upozornil poprvé Jan Vilikovský. Tato báseň popisuje život studentský a život panského služebníka a vyzývá čtenáře, aby sami rozhodli, který je bidnější“. A dále: „Vilikovský soudí, že latinská báseň vznikla přímo na české půdě. Je možné, že autor českého Podkoního a žák převzal látku z básně latinské, ovšem jen látku, nic víc...“.

Středověcí autoři se příliš netrápili otázkou původnosti. Ale jistou originalitu má Podkoní a žák v tom, že na rozdíl od starších podobných děl, která řešila spor mezi privilegovanými třídami, se tato báseň zabývá osudem dvou chudáků. Pro nás je však důležité, že i přes existenci pravděpodobné předlohy byl osobní přínos anonymního autora značný. Obrazy ze života podkoního tedy můžeme pokládat za autentické a věrohodné.

Doufáme, že i archeologie ve spolupráci s dalšími obory rozšíří naši pramennou základnu o životě této významné a doposud badateli spíše opomíjené sociální skupiny, úzce související s problematikou českých hradů. *Lukáš Hanzl*

K poškození (nejen) hradu Šontál

V Hlásce č. 1, 2007 na str. 15 v rubrice Z hradů, zámek a tvrzí informoval O. Slabý o zničení zbytků hradu Šontál (okr. Tachov) v důsledku těžby dřeva. Uvedl, že lokalita byla zcela zdevastována bezohledným řáděním těžké těžbařské techniky a byly tak odstraněny v literatuře popisované relikty hradu.

Zbytky hradu Šontál jsou nemovitou kulturní památkou a zásahy typu těžby dřeva a pohybu techniky po ploše takové lokality by měly proběhnout minimálně s vědomím pracovníků památkové péče, což se s největší pravděpodobností nestalo. Negativní důsledky lesních prací pro terénní relikty pravěkých a středověkých památek ukrytých v lesním porostu jsou v poslední době stále známější skutečností, ke které ovšem nez-

stává památková péče ani archeologie lhostejná. Jejich možnosti nápravy nejsou ale nijak velké a efektivní, zejména v krátkodobém horizontu. Svou užitečnou úlohu ovšem plní i „pouhé“ informování o takových, z hlediska ochrany památek nežádoucích či problematických zásazích. Ničméně v takových případech je třeba situaci vyhodnotit střízlivě a zbytečně neužívat poněkud dramatická hodnocení, jak se zřejmě stalo v případě Šontálu.

Lokalitu jsem navštívil na podzim loňského roku právě v době odtěžení vzrostlých stromů. Odstraněním stromů z plochy hradu památka ztratila svůj dosavadní charakter, ale na druhé straně se stala přehlednější, aniž by vlastní plocha byla kromě samotného povrchu podstatným způsobem těžbou dřeva narušena. Výjimkou je příkop na východní straně, oddělující hrad od předpolí, a hrana plochy hradu nad tímto úsekem příkopu (tato část lokality je také na fotografii v uvedené zprávě O. Slabého). Poškození této části lokality spočívá ve vytvoření nájezdu přes příkop a rozrušení vrchních úrovní přilehlého okraje plochy hradu pohybem techniky a sváženého dřeva. Jde sice jednoznačně o poškození památkově chráněné lokality, nikoli však ve smyslu zdevastování či bezohledného řádění. Narušení mohlo být výrazně horší a existují četné případy závažnějšího poškození archeologických památek lesními pracemi, u nichž bychom pak museli hovořit snad až o rozmetání dotyčné památky na prach, srovnání se zemí apod., jen abychom (samozřejmě irelevantně k skutečnému stavu památky) vyjádřili míru poškození na stupnici takového slovního hodnocení.

Nechci tvrdit, že narušení Šontálu je bezvýznamné. Hrad Šontál byl sice jednoznačně narušen těžbou dřeva, ve srovnání s jinými archeologickými památkami postiženými lesními pracemi však nepatří mezi nejzávažnější případy. Relikty v literatuře popisované, tedy nevýrazné terénní relikty zástavby hradu ve formě prohlubní, stupňů a sníženin, na lokalitě zůstaly (alespoň v době mé návštěvy, již po stažení odtěženého dřeva) dobře zřetelné, a výjma uvedené části příkopu a přilehlé hrany hradní plošiny, bez nápadného poškození. Zkrátka - pokud se stav od mé návštěvy po právě skončené těžbě dřeva na podzim loňského roku nezměnil, vypadá zcela zdevastovaná lokalita bez relikvů naštěstí pro Šontál jinak. *Petr Sokol*

Klubová knihovna

Knihovna Klubu Augusta Sedláčka (pobočka Plzeň) byla nejprve uložena v jedné skříni v prostorách Západočeského muzea v Plzni ve františkánském klášteře a spravoval ji Petr Rožmberský. V souvislosti s vydáním objektu církvi převzal knihovnu Petr Mikota a měl ji doma. Zde se konalo několik „Dnů otevřených dveří“ pro členy klubu, přičemž v této době již byly některé publikace půjčovány členům absenčně. Využití však bylo malé, přičemž umístění knihovny v soukromém bytě neumožňovalo ani potřebný volný přístup. V roce 2004 tedy bylo rozhodnuto o přestěhování knihovny do vhodnějších prostor. Byla provedena inventura a koncem roku 2004 byla knihovna předána Petrem Mikotou do správy Viléma Knolla a uložena v prostorách Katedry právních dějin Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni na Americké třídě. Poté, co byla knihovna alespoň částečně uspořádána, čekal ji opět transfer. Počátkem roku 2006 tak byla přesunuta spolu s celou katedrou do nové budovy fakulty v Sadech Pětatřicátníků. Za pomoci s katalogizací, uspořádáním knihovny a jejími transfery děkují oba poslední správci pánům Tomáši Karlovi, Ludku Krémáři a Stanislavu Šmídovi.

Knihovna, tématicky zaměřená na panská sídla a jejich výzkum, v současnosti obsahuje přes 500 katalogových položek, zahrnující v to vedle různých knih a brožur také na straně jedné různé separáty, na straně druhé pak řady ročníků různých časopisů. Část knihovny pochází z pozůstalosti prvního předsedy KA-Su Josefa Milera. Takřka všechny položky byly získány klubem z darů či výměnou za vlastní publikace. Katalog je zveřejněn na internetových stránkách klubu.

Inventura, související s předáváním knihovny, odhalila ztrátu některých publikací, které byly vypůjčeny a již se nevráti-

ly. Co se týče hodnoty, byly ztráty nahrazeny jinými knihami, darovanými Petrem Míkotou. Vzhledem k tomu, že do knihovny měli i v minulosti přístup pouze členové klubu, apelují tímto na p. t. členstvo, aby laskavě prošlo své knihovničky a knihovny, a pokud v nich objeví klubovní knihy (označeny razítkem), aby tyto navrátili zpět na jejich místo, tedy do knihovny klubu.

Pokud jde o další osudy knihovny, je v první řadě nutno provést novou katalogizaci celé knihovny, přičemž je nutno zohlednit a nejlépe do zvláštního fondu vyčlenit řadu separátů. Dále je potřeba provádět systematické budování knihovny. V této souvislosti prosíme členy Klubu a jeho příznivce, zvláště pak z řad autorů a nakladatelů, o dary jak knih, tak i separátů. Stejně tak vyzýváme členy klubu k předávání či odkazování jejich materiálů do knihovny, aby tak jejich ztrátou zájmu o obor nepřišly nivič.

Zvláštním úkolem, který si knihovna vytkla, je sbírání separátů či jejich kopií méně známých prací zakladatelů oboru, zejména A. Sedláčka, za účelem jejich zveřejnění na internetových stránkách klubu či jejich případného vydání.

Vedle samotné knihovny v užším smyslu jsou součástí knihovny klubu ještě další fondy, z nichž některé budou postupně v budoucnu také zpřístupňovány. Druhý fond je tvořen odkazy a pozůstalostmi a najdeme zde materiály týkající se Plzeňska a věnované Jaroslavem Novákem a dále pak materiály k připravované databázi hradů z pozůstalosti J. Milera. Třetím je mapový fond obsahující převážně administrativní mapy okresu České republiky a soubor předválečných vojenských map (z pozůstalosti J. Milera a darů P. Míkoty). Čtvrtý fond představuje Archiv Klubu, obsahující materiály týkající se činnosti nejen klubu, ale také bývalé Nadace české hrady.

V současné době je tedy knihovna uložena na Katedře právních dějin FPR ZČU v Plzni v kanceláři V. Knolla, která je umístěna v nové budově právnické fakulty na adrese Sady Pětatřicátníků 14 (dříve budova Fakulty elektrotechnické). Jde o kancelář č. 5.19 nacházející se v podkroví, které je 5. nadzemním podlažím čili 4. patrem. Po vstupu do budovy je možno buď vyjet výtahem do posledního patra, nebo tamtéž vystoupit hlavním schodištěm. Poté by měla vést cesta čtení chůvých návštěvníků vlevo na konec chodby, kde se nachází boční schodiště, po kterém je nutno vystoupit do podkroví. Zde je třeba se opět držet vlevo a kroky čtenářovy povedou přímo ke kanceláři. Knihovna je přístupná během semestru každé úterý od 13.00 do 14.00 hod., přičemž je nejlepší domluvit se předem e-mailem (vk-nol@kpd.zcu.cz). Na závěr upozorňujeme, že knihovna je přístupná pouze členům klubu, přičemž je nutno předložit občanský průkaz. Taktéž upozorňujeme na skutečnost, že část knižního fondu je zpřístupněna absencně, část pak pouze prezenčně.

Použité prameny: P. Míkota, Knihovna KAS, rukopis 17. 11. 2004, uložen v Knihovně KASu, Katedra právních dějin, Fakulta právnická, Západočeská univerzita v Plzni. *Vilém Knoll*

Poznámka redakce: V souvislosti s novým zpřístupněním knihovny KASu je částečně zpřístupněna i pozůstalost zakladatele klubu a jeho prvního předsedy Josefa Milera: 1). Výpisky, 3 sešity A4. V 1. sešitu jsou různé seznamy panských sídel a dalších památek s jejich stručnou charakteristikou a lokalizací, několik nalepených kopií článků (především A. Hejny) a asi polovinu sešitu zaujímají nalepené kopie stránek bližší neoznačené publikace v němčině. Druhý sešit obsahuje pokračování kopií výše uvedené německé publikace, seznam kastelologické literatury a množství kopií nejrůznějších prací. Také třetí sešit obsahuje vlepené kopie odborných i novinových článků týkajících se památek, většinou však bez uvedení časopisu či sborníku, v němž byly publikovány. 2). Heraldika, 3 sešity A4. V sešitě Heraldika I jsou nalepeny kopie textů a vyobrazení, jejichž původ je často neznámý (někdy jsou uvedeny prameny, z nichž neznámý autor čerpal). Další sešit je nadepsán Heraldická literatura a jsou zde bibliografické záznamy ve formě rukopisu i ve formě nalepených kopií. Třetí sešit (Heraldika – vlastní fotografie) obsahuje nemožno nalepených fotografií náhrobníků s lokalizací a opět texty, jako v prvním sešitě. 3). kartotéka panských sídel na papírových kartičkách je fazena po okresech.

Kartičky obsahují lokalizaci a heslovitý popis. Rejstřík obsahující název lokality a okres je k dispozici v elektronické podobě na www stránkách klubu v oddílu knihovny. V případě zájmu o kartičku konkrétní lokality je možno zaslat její kopii. Další části pozůstalosti, zejména korespondence z počátečních období Klubu, budou postupně zpracovány a příslušný odkaz bude umístěn na www stránkách.

Hradební zeď

Termín „hradební zeď“ se často objevuje i v odborných pracích týkajících se hradů a opevnění měst. Domnívám se, že je nesprávný. Známé hradební ochoz, plášťovou či štitovou zeď, ale zeď hradební?

Hradba je základní fortifikační prvek, výrazu se rozumí většinou jako různě provedená stěna. Může to být i val, často jde o dřevěné konstrukce - palisády, roubené stěny, poľský plot. Nejběžnější jsou hrady zděné. U fortifikací rozeznáváme především hrady hlavní a parkánové (srovnej T. Durdík 1995, Encyklopedie českých hradů, s. 107). Uvědomíme-li si, že autoři v případě „hradební zdi“ mívají na mysli hlavní či obvodovou zeď hradu nebo hlavní obrannou městskou zeď, a také to, že jde především o zděnou hrady, tedy vlastně o zeď, pak „přeložený“ termín „hradební zeď“ zní už jasně nesmyslně: „zední zeď“.

Chtl bych požádat autory, aby opustili užívání „zařítko“ termínu hradní (tedy zední) zeď podobně, jako termínu „sila zdi“, na jehož nesprávné užívání poukázal nedávno na stránkách Hlásky (XVII/2006, s. 46) Petr Nosek. *Petr Rožmberský*

Z hradů, zámků a tvrzí

Pravděpodobně v roce 1964 byly na hřbitově v Čelivě u Konstantinových Lázní druhotně pohřbeny zubožené zbytky těl pánů ze Švamberka, původně uložené v kryptě kostela na hradě **Krasík - Švamberk** (okr. Tachov). Místo jejich nového posledního odpočinku však nebylo za minulého režimu nikdy oficiálně označeno. Proto se několik členů plzeňské pobočky KASu, jmenovitě pánové M. Trachta, Z. Procházka a G. Černý, rozhodlo místo pietně označit. Dne 15. 9. 2006 byl na zmíněném hřbitově na místě, které označili pamětníci, vztyčen a vysvěcen velký dřevěný kříž se švamberským znakem. Pietnímu aktu byli přítomni zastupitelé obce Kokašice, zástupci Plzeňského kraje, katolické církve, členové KASu, spisovatel pan J. Jánský a další zájemci o historii. Datum akce nebylo zvoleno náhodně – téhož dne byla na zámku v Boru pokřtěna kniha J. Jánského „Páni ze Švamberka“, první ucelené dílo o historii tohoto slavného západočeského rodu. *M. Trachta*

Na internetu koluje nepodepsaná prezentace „Hrad Kašperk po orkánu 18. 1. 2007“ tvořený 20 snímky škod, které živel na **Kašperku** (okr. Klatovy) napáchal. Přinášíme snímek východní věže, na níž byla téměř úplně zničena šindelová střecha s krovem z r. 1940. Západní věž s dochovanou zděnou helmici katastrofu přežila.

V roce 2006 došlo při rozšiřování komunikace k narušení valu z opevnění kostela v **Kolinci** (okr. Klatovy). Bylo zjištěno, že val byl navršen až v mladší etapě, na vrstvu s nálezy 13. století.

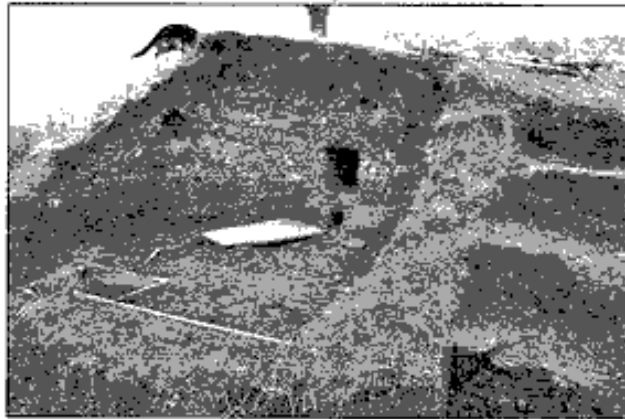
podle informace z druhé ruky P. Rožmberský

Pecihrádek (okr. Plzeň - město) – tvrzíště (smetiště) nedaleko plzeňské Bílé Hory, z něhož je krásný výhled na ohbí řeky Mže (Berounky), obtékající zde kostel sv. Jiří. Při návštěvě 4. února 2007 jsme bohužel zjistili, že toto malebné místo bylo přeměněno ve skládku nejrůznějšího haraburdí. Na ploše tvrzíště

byla rozložena jakási stanová plachta, igelity, staré nafukovací matrace, obaly od léků a potravin, ale i různé neidentifikovatelné součástky přístrojů, stará rádia, hodiny atd. Odpadky jsou roztroušeny i v příkopech. Nevím, na které kompetentní instituce se v tomto případě obrátit, ale chci takto na tento děsivý stav plzeňské památky alespoň upozornit.

Podobně neutěšený stav jsme zjistili i na mnoha dalších místech. Tak například na tvrzišti u **Vidhostic** (okr. Louny) někdo vyhloubil přímo na okrajích koruny tvrziště dvě jakési zemljanky o rozměrech cca 3 x 3 - 4m, do hloubky místy přes 2 m. V okolí těchto děr se válejí igelitové plachty a odpadky, což pravděpodobně svědčí pro dost pracně vybudované a neobvyklé otočité bezdomovců. Tento stav zjištěn 24. 2. 2007.

Po gotické tvrzi **Hluboká**, která byla založena někdy na počátku 14. stol. buď chebskými johanity nebo waldsassenským klášterem a dále užívána klášterními many, se dochovalo velmi pěkné tvrziště s hlubokým okružním příkopem a výrazným valem. Vedle tvrziště však vede silnice z Kaceřova do obce Hluboká, a tak je dno příkopu tvrziště vystláno starými pneumatikami a dalším odpadem - 27. 2. 2007.

Posůstatky záhadného sídla **Lína** (okr. Louny) a celá přilehlá lokalita zůstaly díky své odlehlosti stranou zájmu barbarů a zachovaly si dodnes své původní kouzlo, které vyznačuje z kresby F. A. Hebera z r. 1844. Zřícenina si dodnes zachovala svůj tvar a je nižší pouze o část, kde ve východním zdivu Heber ještě spatřoval a zakreslil 3 okénka. Mimochodem, při dnešním pohledu od východu se zdá, že zde byly tyto otvory ve zdivu pouze 2, soudě podle tvaru destrukce koruny této zdi ve tvaru plochého „W“ - 24. 2. 2007.

Při listování prvními čísly **Hlásky** jsem ve 3. čísle II. ročníku narazil na zmínku M. Dusila o tvrzišti **Hájek** (okr. Karlovy Vary). Toto tvrziště se mi podařilo nalézt až na druhý pokus dne 14. 11. 2006. Zjistil jsem, že je nepřístupné, ohraničené poměrně novým dřevěným plotem, který vychází od budovy bývalého MNV Hájek. V jihozápadní části tvrziště je zachovaná část příkopu v délce cca 20 m naplněna vodou a obrostlá rákosím a orobincem. V místě předpokládaného průběhu východní části příkopu jsou dřevěné kůly a venkovní posezení s krbem. Vlastní plocha tvrziště je zatravněna a při okraji osázená mladými jehličnany. Nejvýraznější změna se udála v severovýchodní části tvrziště, která je přeměněna ve staveniště a vyrůstá zde patrně rodinný dům, t. č. dostavěný do výše přízemí. *O. Slabý*

Ze zřícenin povstal zámček v **Mradicích** (okr. Louny). Nynější majitel ho od r. 1996 postupně rekonstruuje a využívá k bydlení.

Po požáru roku 1992 byla opravena věž **Nového Hradu** u Jimlína (okr. Louny) a má opět cibulovou bání. Hrad je postupně rekonstruován a bude postupně zpřístupněn veřejnosti. Informace na tel. č. kastelána - 415696216.

Zcela v katastrofálním stavu je zámek **Vršovice** (okr. Louny). Propadlé střechy, stropy, cibulová bání zřícené věže se povaluje na nádvoří před zámek (stav v září 2006). Nynější majitel opravil pouze část hospodářských budov a jeho veškeré aktivity zřejmě ustaly. I když má být objekt hlídán psy, je možno

ho zcela bez problémů navštívit od zahrádkářských kolonií na jižní straně.

V rekonstrukci je zámček v **Břanech** (okr. Louny). Z části opravený objekt je nyní sídlem firmy.

Jako dodatek k článku **Zámek v Darově** (Hláška XVIII/2007, č. 1) zasílám foto sídla z mé návštěvy **Darové** (okr. Rokycany) v březnu 1998. Jde o pohled od západu, z nádvoří (srovnej obr. ve zmíněné Hlásce na s. 10 dole). Autoři článku vyslovili domněnku, že pravá část dnešního objektu je přístavbou, vzniklou někdy po r. 1839. Zdá se, že měli pravdu, a že přístavba vznikla relativně nedávno - na fotografii z roku 1998 ještě neexistuje.

I nadále chátrá bývalá tvrz a barokní zámek **Kostelní Vydří** (okr. Jindřichův Hradec). Tvrz přestavěná na sýpku s propadlou střechou a stropy je volně přístupná. Nádvoří a okolí zámku zcela zarostlo náletovými dřevinami. Objekty jsou nejspíš v majetku obce.

Buštěhrad (okr. Kladno) - zbytky hradu roztroušené mezi nízkou zástavbou městečka jsou nyní dobře popsány nově zřízenou informační stezkou. Zdejší zámek byl v r. 2003 koupen v dražbě městem a na podzim téhož roku byly zahájeny záchranné práce, financované zatím z městského rozpočtu. *J. Synek*

Při nedávné vichřici byl těžce poškozen hrad **Nový Herštejn** (okr. Domažlice). Uvnitř hradu a v jeho těsné blízkosti je vyvráceno asi 25 - 30 velkých stromů. Postiženo je i zdivo hradu a jeho areál je téměř nepřístupný. Kalamitu v přírodní rezervaci nebude možné zpracovat bez použití lesní techniky. Věřme, že pověřené orgány ochrany přírody v tomto případě likvidaci kalamity povolí. Okolní hradní zříceniny Starý Herštejn, Rýzmbek, Netřeb a Kouřim zůstaly zcela ušetřeny. Polomy menšího rozsahu postihly Příkopy a Pušperk. *Z. Procházka*

Skrýšov (okr. Příbram) - areál barokního zámku s hospodářským zámcem (býv. stáje) plus šest rybníků na konci r. 2006 koupil a začal opravovat známý herec pan Karel Roden. Bývá uváděna kupní cena ve výši přes 20 mil. korun. Budoucím zámyslem je prý chov koní a jeho zázemí (Blesk 27. 1. 2007).

Rožtěž (okr. Kutná Hora) - zámek, známý veřejnosti z televizního seriálu „Život na zámku“, který se tu natáčel, koupil od Syndikátu novinářů majitel pardubické firmy FOXCONN (výroba počítačů) pan Terry Cjou. Zámek je po celkové opravě a bude sloužit jako sídlo firmy a jako místo pro obchodní jednání (Mladá fronta 24. 2. 2007). *V. Lang*

Zprávy z klubu

Rada

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň.
Tel. 604261000.

Schůze Rady se koná ve středu 13. června od 16. hod. v budově U slunce (Prešovská ul., Plzeň, sídlo NPÚ). Bude se rozhodovat o výši „desátku“ za r. 2007 a o výši předplatného Hlázky na r. 2008, volit předseda, posuzovat a připravovat se bude konference Dějiny staveb a internetové stránky. Další návrhy k jednání nebo stanoviska poboček jsou očekávána.

Zpráva o činnosti v r. 2006: Radě se dařilo i v roce 2006 získat dotace na Hlásku a na sborník Dějiny staveb, Hláška tak mohla být poskytována všem gymnáziím v Plzni a publikujícím členům zdarma, ostatním členům za poloviční cenu, která, tak jako „desátek“, mohla zůstat na předešlé úrovni. Mezi časopisy vyměňované za Hlásku, přibyl Vlastivědný sborník - čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska. Tradičně byla v Nečtiněch uspořádána konference Dějiny staveb a vydán stejnojmenný sborník příspěvků, poskytnutý všem pobočkám. Proběhla schůze Rady, byly realizovány internetové stránky KASu. Zde je nutné poděkovat těm členům klubu a funkcionářům Rady, kteří zajišťovali hladký průběh vydávání a distribuce klubových tiskovin, přispívali do Hlázky, organizovali konferenci, vytvářeli internetové stránky či se starali o finance. Naopak je třeba se pozastavit nad těmi funkcionáři poboček, kteří neplní ani ty minimální požadavky, které na ně Rada má - včas neplatí předplatné Hlázky na další rok společně s desátkem za rok stávající (a nezasílají příslušné seznamy), na což mají čas více než 2 měsíce, včas nezasílají Zprávy o hospodaření a Zprávy o činnosti za uplynulý rok (na což mají také více než 2 měsíce). Pro rychlejší a snazší komunikaci jednatel prosí o zaslání e-mailových adres odpovědných osob - nejméně jednu z každé pobočky - na adresu rozmb@kar.zcu.cz.

jednatel P. Rožmberský

Zpráva o hospodaření v r. 2006: Zůstatek: 103839.50 Kč. Příjmy: 136890 Kč (předplatné Hlázky 13600, desátek 4210, dotace od Nadačního fondu pro kult. aktivity obč. m. Plzně na Hlásku 24000, na sborník DS od města Plzně 40000, od Plz. kraje 25000, od min. kultury 30000, úrok 80). Výdaje: 177042 Kč (výroba Hlázky 29210, sborníku DS 05. 06 145000, poštovné 513, vedení účtu 2319). Zůstatek: 63687.50 Kč. *pokladní J. Richterová*

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň.
Tel. 604261000.

V lednu na schůzce U Vincenta (předposlední stanice tramvaje č. 1 směr Slovany, v uličkách vpravo od směru jízdy) komentoval V. Menčík fotografie pořízené při svatebním letu nad Plzeňskem (též hrady). Doplnil jej R. Trnka snímky objektů zjištěných leteckou archeologií. V únoru vyprávěl A. Česal o Pteníně a okolí, jeho přednáška byla provázena obrazovou dokumentací. Nechal kolovat snímky popravčího meče z rokycanského muzea, jehož původ je neznámý. Na březnové schůzce se účastníci mohli dozvědět o historii a nejnovějších výsledcích průzkumu tvrze v Netunicích z úst J. Hajšmana. Přednáška byla provázena velmi dobře připravenou počítačovou prezentací plánů a fotografií. Schůzky se konají vždy první středu v měsíci cca od 16. hodin (v poledne houkají sířeny).

14. dubna (sobota) proběhne **jarní autovycházka**, směřující tentokrát na Plánsko a Tachovsko. Odjezd v 8 hod. z obvyklého parkoviště u Hlavního nádraží (Nádražní třída). V Planě se nás ujme vedoucí akce J. Ansl. navštívíme památky Planě (zámeček, gotický dům, románský a gotický kostel, zbytky opevnění města). Bude následovat výšlap na Lazurovou horu s pozůstatky malého hradu bergfítového typu a přesun do Tachova, kde bude možné zhlédnout městské opevnění a část hradu přestavěného na zámek, popřípadě poobědvat. Dále si prohlédneme interiér tvrze v Pernolci, obhlédneme zámečky v Částkově a ve Lhotce u Kumpolce, prohlédneme si tvrziště v Kočově a místo hradu v Brodu n. Tichou. Na zpáteční cestě se můžeme zastavit na tvrzišti či opevnění z třicetileté války u Vížky. „Pěšáci“ i majitelé

aut ohlásí svůj zájem účastnit se na telefon uvedený výše.

18. dubna (středa) se uskuteční **členská schůze**. V 16.30 hod. se sejdem ve sklepení domu U slunce v Prešovské ul. (NPÚ). Na pořadu bude přijímání nových členů a vylučování neplatících, stanovení výše členských příspěvků na rok 2007, informace a diskuse o vycházkách, zájezdech a přednáškách pořádaných pobočkou, internetových stránkách, případně o členských slevách při akcích pobočky.

16. května (středa) se koná další **přednáška pro veřejnost**. Přednáší Mgr. Jana Richterová o nových zjištěních na hradě a zámku Boru. Jako obvykle se akce uskuteční v Sedláčkově ul. č. 15, v budově Filozofické fakulty Západočeské univerzity, v zasedací místnosti ve 2. patře, od 17 hod. Letošní první přednášku pro veřejnost přednesl v únoru tandem T. Karel a V. Knoll. Seznámili 30 přítomných s historií a stavebním vývojem hradu v Libě (Neu Liebenstein) na Chebsku. Zaznělo množství zajímavých informací, které, jak doufáme, budou publikovány. Oběma členům pobočky děkujeme.

19. května (sobota) jedou členové (i nečlenové) pobočky na **jarní zájezd** na Sušicko. Trasa: hrady Velhartice a Sobostov, románský kostel v Buděticích, tvrze a zámek v Jindřichovicích, Hlavňovicích, Svojsčicích a Mokrosukách s prohlídkami běžně nepřístupných interiérů. Zbude-li čas, obhlédneme další zámečky, na něž je Sušicko neobyčejně bohaté. Odjezd v 7.30 z parkoviště u Hlavního nádraží (Nádražní třída), návrat do 19. hod. Zájemci nahlásí H. Matějkové na schůzkách nebo telefonem (277535886, 777108634) datum narození kvůli pojištění a domluví s ní vše potřebné. Cena i s pojistkou 240 Kč.

V letošním roce oslavili nebo oslaví významná životní jubilea řito členové: Zlata Gersdorfová ze Sušice 20 let, 30 let Mgr. Václav Chmelíř z Plzně, Martin Kavka z Benešova, JUDr. Vilém Knoll z Prahy, Martin Kříž z Klatov, Mgr. Jana Richterová z Třemošné, 40 let Doc. Mgr. Pavel Vařeka Ph.D. z Prahy, padesátka Mgr. Ivo Kopka z Volyně, Jaromír Nykodým z Vochova a MUDr. Jana Švábková z Vochova. František Kavka z Benešova, Miroslav Mašek z Plzně a Ing. Jaroslav Uřeš ze Sokolova slaví 60 let a Vladimír Poklop z Plzně let sedmdesát. Přejeme všechno „nej“, a hodně úspěchů, štěstí a zdraví do dalších let.

Změny adres, titulů a příjmení, chcete-li se vyhnout problémům s poštou, oznamte na adresu pobočky nebo na kontaktní telefon. Ještě připomínáme, že několik členů zaplatilo příspěvky z účtu. Pokladní nyní zná účet, ale neví, kdo je jeho majitelem, takže není jasné, komu zasílat Hlásku a koho vyloučit pro neplacení. Víme, že částka, kterou vybírá pošta za složenku, je neohravná, ale nedá se nic dělat. Kdyby se platilo přímo na účet, zaplatil by nějaký poplatek bance odesílatel, a ještě navíc si za každý pohyb na účtu pobočky banka brala 50 Kč.

Zpráva o činnosti v r. 2006: V lednu se po předchozích problémech ještě „malá“ přednáška v restauraci U Vincenta nekonala, ale od února vše „zapadlo“ do vyjetých kolejí a přednášky se mimo prázdninových měsíců pravidelně odbývaly. Novinkou byly „velké“ přednášky pro veřejnost, které se také podařilo 4 x ročně realizovat. Dalším vylepšením byl nový způsob distribuce Hlázky, zasláné nyní nepěložené, v igelitové „obálce“ (vyskytla se chyba při vkládání složek a vzkazů, za což se omlouváme; případné dotazy jsme telefonicky vyřídili) a realizace internetových stránek pobočky. Konaly se dvě členské schůze se standardním programem, dva poznávací zájezdy - do podhůří Krušných hor a na Rožmitálsko a Březnicko, a dvě autovycházky směřující do okolí hradu Volštejna a na Stříbrsko. V pobočce se konaly dvě svatby, novomanželé dostali od pobočky dorty ve tvaru jejich oblíbených hradů. Podrobnosti je možné zjistit v jednotlivých číslech Hlázky, kde je o činnosti pobočky podrobně informováno. Také je nutné poděkovat všem, bez jejichž příspěví by činnost pobočky, mající 223 členů, byla daleko chudší.

jednatel Petr Rožmberský

Zpráva o hospodaření v r. 2006: Zůstatek: 13733.50 Kč. Příjmy: 20613 Kč (příspěvky 20413, dary 200). Výdaje: 18466.50 Kč (Hláška 8000, desátek 2170, poštovné 7308,50, kanc. potřeby, kopírování 145, dorty 845). Zůstatek: 15880 Kč.

pokladní J. Richterová

Pobočka Brno

Kontaktní adresa: Ing. Pavel Švehla, Ondráčkova 3, 628 00 Brno – Lišeň.

Zpráva o hospodaření v r. 2006: Zůstatek z r. 2005: 1651 Kč. Příjmy: 1320 Kč (čl. příspěvky, předplatné Hlásky). Výdaje: 570 Kč (desátek 130, předplatné Hlásky 440). Zůstatek: 2401 Kč.

předseda Ing. Pavel Švehla

Pobočka Zlín

Kontaktní adresa: KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Hoza, Česká 4760, 760 05 Zlín.

Zpráva o činnosti v r. 2006: 7. 1. se konal tradiční tříkrálový výstup na hrad Helfštýn, 29. 1. akce „Zmrzlý šíp“ - autem ve 4 hod. ráno odjezd ze Zlína, návštěva zámku Litomyšl, rokokového zámku Nové Hradby (zvaného české Versailles), hrady Rychmburk, Košumberk, renesanční zámky Domoradice, Rosice, Slatiňany, novorenesanční Přestavilky, novorokokový Heřmanův Městec, tvrz přestavěná na renesanční zámek v Cholticích, novogotické Žleby a gotické tvrze Svojsice a Semtěž. Návrat do Zlína ve 20.30 hod. 9. 4. - zámek Chropyně, původně tvrz, shlédnuta expozice zbrani z 16. - 17. století v rytířském sále, 22. 4. - hrad Drahotuše u Podhoří, naproti Helfštýnu, sřežící od pol. 13. století Moravskou bránu. 28. 4. - 1. 5. uskutečnila pobočka autobusový zájezd do Polska. Navštívili jsme solné doly Wieliczka a strážní hrad, který je chránil, město Krakov a královský zámek Wawel se Zikmundovou kaplí a hrobkou polských králů, katedrály sv. Stanislava a sv. Václava. Dále jsme navštívili zříceninu hradu Rabstyn, zámek Pieskowa Skala („Malý Wawel“) s bohatými sbírkami porcelánu a zbrani z 16. - 18. století a další menší zříceninu hradu Ojców v romantické skalnaté krajině. Poslední den zájezdu jsme si prohlédli rozsáhlou zříceninu hradu Tenczyn a hrad s plášt'ovou zdí Lipowice s částečně dochovaným interiérem. Při zpáteční cestě jsme navštívili bývalý nacistický koncentrační tábor Osvětim - Birkenou. Čtyřdenní zájezd ve všem libil, i když nám vždy nepřálo počasí. 6. - 8. 5. jsme podnikli poznávací akci po hradech Jeseníků. Jako první jsme navštívili Žulovou, kde je do zbytků hradu Frýdberku z konce 13. století na ostrohu nad Vodnávku vestaven kostel. Následovala zřícenina hradu Kaltenštejn (nazýván Hradisko a pro svou podobu též Biskupská čepice) z téhož období. Dále navštívily Edelštejn z poloviny 13. století, který chránil okolní doly a nejvýše položený hrad v českém Slezsku Kobrštejn (934 m n. m.) na severním svahu Zámeckého vrchu (Medved'ská hornatina). 3. - 7. 7. se členové pobočky účastnili s pracovníky kroměřížské památkové péče pod vedením R. Vrlý opravy torza válcové věže na hradě Křídlo v Hostýnských vrších. Na slovenském hradě Lietava prováděl opravy v červenci až září člen pobočky A. Hoferek, 16. 9. zde byly promítnuty účastníkům záchranných prací diapozitivy o hradech v Alsasku a katarských hradech v jižní Francii provázené přednáškou dr. J. Hozy a o hradech v jižní Itálii s přednáškou dr. Šimkovic. Den předtím zde přednášeli dr. J. Kohoutek a R. Vrla na téma Archeologický výzkum na hradě Lukové a jeho rekonstrukce a Záchranné práce na hradě Křídlo, provázeny také diapozitivy. Ve dnech 28. 9. - 1. 10. byla podniknuta poznávací akce po hradech Šumavy a Pošumaví. Za krásného „babího léta“ jsme navštívili hrad Kunžvart (1036 m n. m.), z něž se zachoval 15 m vysoký donjon se zaoblenými rohy a střílnami. Na tvrzi Pasovary u vsi Světlík se zachovaly zbytky věže a paláce, je v soukromých rukou a probíhají její opravy. Posledním objektem byl rožmberský hrad Dívčí Kámen (Maidštejn) z poloviny 14. století, mohutná zřícenina na ostrohu obtékaném Vltavou a Křemžským potokem, kde byl českou šlechtou vězněn král Václav IV.

předseda MUDr. Jiří Hoza

Zpráva o hospodaření v r. 2006: Zůstatek z r. 2005: 715.50 Kč. Příjmy: 3690 Kč (čl. příspěvky a předpl. Hlásky). Výdaje: 3823.50 Kč (desátek, předpl. Hlásky, poštovné, kanc. potřeby, kopírování, občerstvení). Zůstatek: 582 Kč.

pokladník Z. Sadílek

Pobočka Hradec Králové

Kontaktní adresa: Ing. Jiří Slavík, Nerudova 1210, 517 41 Kostelec n. Orlicí.

Schůze se budou i v r. 2007 konat především v prostorách Muzea Východních Čech v Hradci Králové, vždy od 16. hodin, a to ve dnech 13. 9. a 6. 12. (výroční schůze již proběhla 1. 2.), květnová schůzka je spojena s vycházkou na Trutnovsko a uskuteční se 19. 5. Sraz bude v Trutnově před vlakovým nádražím v 9.30 hod.

Zpráva o činnosti v r. 2006: Rok 2006 lze v činnosti hradecké pobočky zařadit mezi průměrné. O jednoho členu se rozrostla členská základna, když byl na květnové schůzi přijal Jan Pižl z Letohradu; počet členů je tedy 24, z toho dva kolektivní. Výbor zajistil základní informovanost členů o činnosti a hospodaření pobočky pomocí e-mailové pošty a mobilních telefonů, i na stránkách Hlásky. Revizní komise (M. Cejmová - předsedkyně, J. Sigl a L. Svoboda) provedla revizi pokladny a odevzdala revizní zprávy za léta 2004 a 2005, takže byly napraveny nedostatky předchozích let. Proběhly pouze tři členské schůze: 16. 2. - výroční (účast 10 členů), 18. 5. (9 čl.) a 7. 12. (10 čl. a host), tedy s lepší účastí, než v loňském roce. Čtvrtá plánovaná schůze na 9. 9. v Trutnově se neuskutečnila pro zaneprázdněnost členů. Na schůzích byli členové tradičně seznamováni s výsledky klubových i soukromých akcí, novou kastelologickou literaturou, obsahem odborných konferencí a s archeologickými výzkumy ve východních Čechách. Všechny schůzky proběhly opět v archeologickém oddělení Muzea východních Čech v Hradci Králové. Podařilo se uskutečnit pouze jednu klubovou akci, ovšem velmi zdařilou. Byl jí jami výjezd 20. 5. na blízké slezské hrady a opevněné lokality Chełmsko \square , Korandów, Czamy Bór a do muzea v Kamiennej Górze pod zkušeným vedením prof. V. Wolfa. Výjezd, jehož se účastnilo 7 členů a 4 hosté, byl bezesporu nejúspěšnější akcí posledních let. Z ostatních činností je třeba zmínit tradiční účast tentokrát pouze dvou členů (Cejmová, Slavík) na konferenci pořádané KASem „Dějiny staveb 2006“ v dubnu na zámku v Nečtinách, kolegové Hájek a Fišera se opět angažovali ve Spolku pro záchranu Nistějky, někteří členové vyrazili za poznáním našich i zahraničních hradů a tvrzí soukromě. Závěrem lze konstatovat, že činnost pobočky zůstala v průměru a pokus o oživení přesunem některých schůzí spojených s vycházkami mimo Hradec Králové se zatím nezdařil.

J. Čížek

Zpráva o hospodaření v r. 2006: Zůstatek: 4765.50. Příjmy: 1660 (čl. příspěvky 1020, předpl. Hlásky 640). Výdaje: 1904.50 (desátek a Hlásky 1120 Kč, poštovné 198, kanc. potřeby 77, občerstvení 509.50). Zůstatek: 4521 Kč. *pokladník J. Černý*

Další informace od poboček redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela.

Kontakty na ostatní pobočky

Pobočka Praha

Kontaktní adresa: KAS Pobočka Praha, PhDr. Jiří Ůlovec, Tř. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 – Dejvice.

Pobočka Humpolec

Kontaktní adresa: KAS pobočka Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec.

Uzávěrka dalšího čísla: 10. 6. 2007
(vyjde v první červencové dekádě 2007)

HLÁSKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. dubnové dekádě 2007.

Šéfredaktor Petr Rožmberský, technický redaktor ing. Petr Míkota, redaktor pro internet Petr Beránek (<http://kas.sweb.cz>).

Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 56 Plzeň (pmikota@post.cz, nebo rozmber@kar.zcu.cz.)

Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění Nadačního fondu pro kulturní aktivity občanů města Plzně.

Registrováno pod značkou OK UmP 23/1991. 360 výtisků